

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 3ης Σεπτεμβρίου 2020¹

Υπόθεση C-620/19

**Land Nordrhein-Westfalen
κατά**

D.-H. T. ενεργούντος ως συνδίκου πτωχεύσεως όσον αφορά την περιουσία της J & S Service UG

[αίτηση του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Παραπομπή από την εθνική νομοθεσία σε διατάξεις του δικαίου της Ένωσης – Νομολογία Dzodzi – Άμεση και ανεπιφύλακτη παραπομπή – Συμφέρον για ύπαρξη εννοιολογικής ομοιομορφίας – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – Προστασία δεδομένων – Περιορισμοί – Άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχεία ε' και ι' – Εκτέλεση αστικών αξιώσεων – Διαδικασίες αφερεγγυότητας – Φορολογικές αρχές»

I. Εισαγωγή

1. Σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να αφορά την ερμηνεία των Συνθηκών ή το κύρος και την ερμηνεία των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης. Μία εκ των προϋποθέσεων της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη είναι η πράξη της Ένωσης, της οποίας ζητείται η ερμηνεία, να δύναται να τύχει εφαρμογής στη διαφορά της κύριας δίκης, δυνατότητα η οποία συνήθως προβλέπεται από την ίδια την οικεία πράξη του δικαίου της Ένωσης.

2. Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρίνισε, αρχής γενομένης με την απόφαση Dzodzi², ότι οι Συνθήκες δεν αποκλείουν από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που αφορούν διατάξεις της Ένωσης οι οποίες δεν έχουν μεν *άμεση* εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως (δηλαδή, δύναμει διατάξεων των ίδιων αυτών πράξεων του δικαίου της Ένωσης), αλλά οι διατάξεις αυτές καθίστανται εφαρμοστέες *έμμεσα* (δηλαδή, μέσω *παραπομπής* που γίνεται από το εθνικό δίκαιο, με την οποία, κατ' ουσίαν, επεκτείνεται το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης). Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι όταν, στο πλαίσιο ρυθμίσεως καταστάσεων οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οικείας πράξεως της Ένωσης, η εθνική νομοθεσία εναρμονίζει τις λύσεις που προβλέπει προς εκείνες που έχουν γίνει δεκτές από την εν λόγω πράξη, υφίσταται οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης για ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων που περιλαμβάνονται στην πράξη αυτή, προκειμένου να αποφευχθούν ερμηνευτικές αποκλίσεις στο μέλλον.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1990 (C-297/88 και C-197/89, EU:C:1990:360) (στο εξής: απόφαση Dzodzi).

3. Μολονότι η ως άνω θέση επιβεβαιώθηκε και εφαρμόστηκε εν συνεχεία σε πολλές μεταγενέστερες αποφάσεις (στο εξής: νομολογία Dzodzi³), τα όρια της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στις περιπτώσεις αυτές παραμένουν, μέχρι σήμερα, αρκετά ασαφή.

4. Η υπό κρίση απόφαση εξωθεί την ως άνω νομολογία στα όριά της. Με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία) ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχεία ε' και ι', του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)⁴, έστω και αν η εν λόγω διάταξη δεν είναι άμεσα εφαρμοστέα στην υπόθεση της κύριας δίκης. Πράγματι, η περίπτωση αυτή, για διάφορους λόγους, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2016/679. Το άρθρο 23, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού κατέστη εφαρμοστέο στην περίπτωση που ήχθη ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου μόνο δυνάμει παραπομπής περιεχομένης στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία.

5. Ως εκ τούτου, στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο καλείται να διευκρινίσει σε ποιο βαθμό η λογική μιας παραπομπής που πραγματοποιείται από το εθνικό δίκαιο, όπως η λογική αυτή αναπτύχθηκε το πρώτον με την απόφαση Dzodzi, μπορεί ευλόγως να διευρυνθεί ώστε να εφαρμοσθεί και σε περίπτωση κατά την οποία, κατόπιν όχι μιας μόνον, αλλά κατ' ουσίαν περισσότερων επεκτάσεων του πεδίου εφαρμογής κανόνα δικαίου της Ένωσης εκ μέρους του εθνικού νομοθέτη, το αιτούν δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει τον κανόνα αυτόν ο οποίος, κατά τη γνώμη μου, ουδεμία χρησιμότητα έχει για την επίλυση του συγκεκριμένου ζητήματος που έχει αχθεί ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου.

II. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

6. Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 4 και 73 του κανονισμού 2016/679 έχουν ως εξής:

«(2) Οι αρχές και οι κανόνες για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους θα πρέπει, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια ή τον τόπο διαμονής τους, να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες τους, ιδίως το δικαίωμά τους στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. [...]

[...]

(4) Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να προορίζεται να εξυπηρετεί τον άνθρωπο. Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι απόλυτο δικαίωμα· πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία του στην κοινωνία και να σταθμίζεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Ο παρών κανονισμός σέβεται όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις ελευθερίες και αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης· στο εξής: Χάρτης] όπως κατοχυρώνονται στις Συνθήκες, ιδίως τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και των επικοινωνιών, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,

3 Το ίδιο το Δικαστήριο χρησιμοποιεί την ως άνω διατύπωση για την παραπομπή στις αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, Leur-Bloem (C-28/95, EU:C:1997:369, σκέψη 27), καθώς και της 17ης Ιουλίου 1997, Giloy (C-130/95, EU:C:1997:372, σκέψη 23).

4 ΕΕ 2016, L 119, σ. 1.

την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, την επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου και την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

[...]

- (73) Μπορούν να επιβληθούν από το ενωσιακό δίκαιο ή το δίκαιο κράτους μέλους περιορισμοί σχετικά με συγκεκριμένες βασικές αρχές και τα δικαιώματα ενημέρωσης, πρόσβασης και διόρθωσης ή διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στο δικαίωμα φορητότητας των δεδομένων, στο δικαίωμα εναντίωσης, στις αποφάσεις που βασίζονται σε κατάρτιση προφίλ, καθώς και στην ανακοίνωση παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο υποκείμενο των δεδομένων και σε ορισμένες σχετικές υποχρεώσεις των υπευθύνων επεξεργασίας, στον βαθμό που είναι αναγκαίοι και αναλογικοί σε μια δημοκρατική κοινωνία για την κατοχύρωση της δημόσιας ασφάλειας, περιλαμβανομένης της προστασίας της ανθρώπινης ζωής σε περίπτωση ιδίως φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών, της πρόληψης, της διερεύνησης και της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της διασφάλισης έναντι των απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας και της πρόληψής τους ή παραβάσεων δεοντολογίας σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, άλλων σημαντικών σκοπών γενικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, ιδίως σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, της τήρησης δημόσιων αρχείων για λόγους γενικού συμφέροντος, της περαιτέρω επεξεργασίας αρχειοθετημένων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών σχετικών με την πολιτική συμπεριφορά σε πρώην απολυταρχικά καθεστώτα ή της προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων, συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής προστασίας, της δημόσιας υγείας και των ανθρωπιστικών σκοπών. Οι εν λόγω περιορισμοί θα πρέπει να είναι σύμφωνοι προς τις απαιτήσεις που καθορίζονται στον Χάρτη και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.»

7. Το άρθρο 1 του κανονισμού 2016/679, με τίτλο «Αντικείμενο και στόχοι», ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός θεσπίζει κανόνες που αφορούν την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και κανόνες που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

2. Ο παρών κανονισμός προστατεύει θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των φυσικών προσώπων και ειδικότερα το δικαίωμά τους στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

[...]»

8. Το άρθρο 23 του κανονισμού 2016/679, με τίτλο «Περιορισμοί», αποτελεί την τελευταία διάταξη του κεφαλαίου III του εν λόγω κανονισμού το οποίο ρυθμίζει τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων. Το εν λόγω άρθρο ορίζει τα εξής:

«1. Το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους στο οποίο υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία των δεδομένων μπορεί να περιορίζει μέσω νομοθετικού μέτρου το πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων που προβλέπονται στα άρθρα 12 έως 22 και στο άρθρο 34, καθώς και στο άρθρο 5, εφόσον οι διατάξεις του αντιστοιχούν στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 12 έως 22, όταν ένας τέτοιος περιορισμός σέβεται την ουσία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών και συνιστά αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη διασφάλισή:

[...]

- ε) άλλων σημαντικών στόχων γενικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, ιδίως σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών, δημοσιονομικών και φορολογικών θεμάτων, της δημόσιας υγείας και της κοινωνικής ασφάλισης,

[...]

- ι) της εκτέλεσης αστικών αξιώσεων.»

B. Το γερμανικό δίκαιο

9. Το άρθρο 2a του Abgabenordnung (Γερμανικού Φορολογικού Κώδικα) (στο εξής: ΑΟ), με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 17ης Ιουλίου 2017⁵, ορίζει τα εξής:

«3) Οι διατάξεις του παρόντος νόμου και των φορολογικών νόμων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν εφαρμόζονται οσάκις εφαρμόζεται το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως ο κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 [...], όπως εκάστοτε ισχύει, άμεσα ή κατ' αναλογία σύμφωνα με την παράγραφο 5.

[...]

5) Εάν δεν ορίζεται διαφορετικά, οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, του παρόντος νόμου και των φορολογικών νόμων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα φυσικών προσώπων εφαρμόζονται κατ' αναλογία στις πληροφορίες που αφορούν ταυτοποιημένα ή δυνάμενα να ταυτοποιηθούν

1. φυσικά πρόσωπα που έχουν αποβιώσει ή
2. εταιρίες, ενώσεις προσώπων και ομάδες περιουσίας με ή χωρίς νομική προσωπικότητα.»

10. Το άρθρο 32b του ΑΟ, με τίτλο «Πληροφορίες που παρέχονται από τη φορολογική αρχή εάν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν έχουν συλλεγεί από το υποκείμενο των δεδομένων», ορίζει τα εξής:

«1) Εκτός από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 14, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 και στο άρθρο 31c, παράγραφος 2, του παρόντος νόμου, η υποχρέωση της φορολογικής αρχής να παρέχει πληροφορίες που αφορούν το υποκείμενο των δεδομένων σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφοι 1, 2 και 4, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 δεν υφίσταται και

1. εφόσον η παροχή των πληροφοριών

(a) θέτει σε κίνδυνο την ορθή εκπλήρωση των καθηκόντων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των φορολογικών αρχών ή άλλων δημοσίων αρχών υπό την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχεία δ' έως η', του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 ή

(b) [...]

και ως εκ τούτου το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων στην παροχή πληροφοριών πρέπει να υποχωρήσει. Το άρθρο 32a, παράγραφος 2, ισχύει κατ' αναλογία.»

⁵ Ο νόμος αυτός τέθηκε σε εφαρμογή από τις 25 Μαΐου 2018.

11. Το άρθρο 32c του ΑΟ, με τίτλο «Δικαίωμα προσβάσεως του υποκειμένου των δεδομένων», ορίζει τα εξής:

«1) Το δικαίωμα προσβάσεως του υποκειμένου των δεδομένων έναντι φορολογικής αρχής σύμφωνα με το άρθρο 15 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 δεν υφίσταται, όταν

1. βάσει του άρθρου 32b, παράγραφοι 1 ή 2, το υποκείμενο των δεδομένων δεν πρέπει να ενημερωθεί,
2. η παροχή των πληροφοριών θα επηρέαζε τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη αστικών αξιώσεων από τη φορολογική αρχή ή την άμυνα της φορολογικής αρχής κατά αστικών αξιώσεων που προβάλλονται κατ' αυτής υπό την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679· οι υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών της φορολογικής αρχής δυνάμει του αστικού δικαίου δεν θίγονται,

[...]»

12. Το άρθρο 32e του ΑΟ, με τίτλο «Σχέση με άλλες αξιώσεις προσβάσεως σε πληροφορίες και παροχής πληροφοριών», ορίζει τα εξής:

«Αν το υποκείμενο των δεδομένων ή τρίτος έχει έναντι της φορολογικής αρχής αξίωση προσβάσεως σε πληροφορίες σύμφωνα με τον νόμο περί ελεύθερης προσβάσεως στην πληροφόρηση της 5ης Σεπτεμβρίου 2005 [...] ή σύμφωνα με την αντίστοιχη νομοθεσία των ομόσπονδων κρατών [Länder], οι διατάξεις των άρθρων 12 έως 15 του κανονισμού 2016/679 εφαρμόζονται κατ' αναλογία σε συνδυασμό με εκείνες των άρθρων 32a έως 32d. Στο πλαίσιο αυτό αποκλείονται περαιτέρω αξιώσεις πρόσβασης σε δεδομένα φορολογικού χαρακτήρα. [...]»

13. Κατά το άρθρο 129, παράγραφος 1, του Insolvenzordnung (Πτωχευτικού Κώδικα της 5ης Οκτωβρίου 1994), όπως τροποποιήθηκε:

«[Ο] σύνδικος της πτωχεύσεως δύναται να προσβάλει [...] δικαιοπραξίες οι οποίες καταρτίστηκαν πριν από την έναρξη της πτωχευτικής διαδικασίας οι οποίες θίγουν τα συμφέροντα των πιστωτών [...]»

14. Σύμφωνα με το άρθρο 143, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Insolvenzordnung (Πτωχευτικού Κώδικα), σε περίπτωση που η αμφισβήτηση αυτή ευδοκιμήσει, το πρόσωπο που έλαβε το ποσό περί του οποίου πρόκειται οφείλει να το επιστρέψει στην πτωχευτική περιουσία.

15. Κατά το άρθρο 144, παράγραφος 1, του Insolvenzordnung (Πτωχευτικού Κώδικα), η αρχική απαίτηση του δικαιούχου έναντι του πτωχεύσαντος οφειλέτη επανενεργοποιείται. Η απαίτηση αυτή πρέπει να ικανοποιείται από την πτωχευτική περιουσία.

16. Το άρθρο 2 του Gesetz über die Freiheit des Zugangs zu Informationen für das Land Nordrhein-Westfalen (νόμου του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας περί της ελευθερίας πληροφόρησης· στο εξής: νόμος περί της ελευθερίας πληροφόρησης), της 27ης Νοεμβρίου 2001, όπως έχει τροποποιηθεί, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1) Ο παρών νόμος εφαρμόζεται στη διοικητική δραστηριότητα των δημοσίων αρχών [...] Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, ως δημόσια αρχή νοείται κάθε οργανισμός που εκτελεί διοικητικά καθήκοντα δημόσιου χαρακτήρα.

[...]»

17. Το άρθρο 4 του εν λόγω νόμου, με τίτλο «Δικαίωμα πληροφορήσεως», ορίζει τα εξής:

«1) Κάθε φυσικό πρόσωπο δύναται να προβάλει έναντι των φορέων που αναφέρονται στο άρθρο 2, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, δικαίωμα προσβάσεως στις επίσημες πληροφορίες που κατέχει ο φορέας.

2) Ειδικές διατάξεις νόμου σχετικά με την πρόσβαση σε διοικητικές πληροφορίες, την παροχή πληροφοριών ή την πρόσβαση στον φάκελο υπερισχύουν των διατάξεων του παρόντος νόμου. [...]»

III. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18. Ο προσφεύγων της κύριας δίκης είναι σύνδικος πτωχεύσεως της εταιρίας J & S Service UG. Υπό την ιδιότητα αυτή, ζήτησε από τη φορολογική αρχή ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη φορολογική κατάσταση της πτωχεύσασας εταιρίας, προκειμένου να εξετάσει τη δυνατότητα ασκήσεως αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως κατά της αρμόδιας φορολογικής αρχής.

19. Ο προσφεύγων υπέβαλε την εν λόγω αίτηση βάσει του νόμου του οικείου ομόσπονδου κράτους περί της ελευθερίας πληροφορήσεως. Ειδικότερα, ο προσφεύγων ζήτησε πληροφορίες σχετικά με το ενδεχόμενο λήψεως των μέτρων αναγκαστικής εκτελέσεως που ανακοινώθηκαν και σχετικά με τα μέτρα εκτελέσεως που πράγματι ελήφθησαν κατά της εταιρίας, τις πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν προς αυτήν και το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι φορολογικές αρχές έλαβαν γνώση ότι η εν λόγω εταιρία είχε περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας. Επιπλέον, ο προσφεύγων ζήτησε αποσπάσματα των λογαριασμών της εταιρίας σχετικά με το σύνολο των φόρων όσον αφορά το χρονικό διάστημα από τον Μάρτιο του 2014 έως τον Ιούνιο του 2015.

20. Η αρμόδια φορολογική αρχή απέρριψε την αίτηση του προσφεύγοντος περί προσβάσεως στις πληροφορίες. Ο προσφεύγων προσέβαλε την εν λόγω απόφαση ενώπιον του Verwaltungsgericht (διοικητικού πρωτοδικείου, Γερμανία), το οποίο δέχθηκε κατ' ουσίαν την προσφυγή. Η έφεση που ασκήθηκε από το ομόσπονδο κράτος απορρίφθηκε από το Oberverwaltungsgericht (διοικητικό εφετείο, Γερμανία). Το εν λόγω δικαστήριο δέχθηκε ότι το δικαίωμα πληροφορήσεως, το οποίο κατοχυρώνεται στον νόμο του οικείου ομόσπονδου κράτους περί της ελευθερίας πληροφορήσεως, δεν αίρεται από τις ειδικές διατάξεις για το φορολογικό απόρρητο. Μολονότι, κατά το εν λόγω δικαστήριο, γενικώς, οι εν λόγω πληροφορίες είναι δυνατό να καλύπτονται από το φορολογικό απόρρητο, εντούτοις αυτό ουδόλως ίσχυε όσον αφορά τον σύνδικο πτωχεύσεως της εταιρίας την οποία αφορούσαν οι πληροφορίες.

21. Εν συνεχεία το ομόσπονδο κράτος άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία). Το εν λόγω δικαστήριο, διατηρώντας επιφυλάξεις όσον αφορά την ορθή ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 –στο οποίο παραπέμπουν οι διατάξεις για το φορολογικό απόρρητο– αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Υπηρετεί το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού [2016/679] και την προστασία των συμφερόντων της φορολογικής αρχής;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, καλύπτει η φράση “εκτέλεση αστικών αξιώσεων” και την άμυνα της φορολογικής αρχής έναντι αστικών αξιώσεων και πρέπει αυτές να έχουν ήδη προβληθεί;

3) Επιτρέπει η διάταξη του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού [2016/679], σχετικά με την προστασία σημαντικού χρηματοοικονομικού συμφέροντος κράτους μέλους στον φορολογικό τομέα, περιορισμό του κατά το άρθρο 15 του κανονισμού [2016/679] δικαιώματος πρόσβασης ως άμυνα κατά αστικών αξιώσεων πτωχευτικής ανάκλησης έναντι της φορολογικής αρχής;»

22. Γραπτές παρατηρήσεις, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, κατέθεσαν το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, η Γερμανική, η Τσεχική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

IV. Ανάλυση

23. Τα τρία προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχεία ε' και ι', του κανονισμού 2016/679. Εντούτοις, δεν αμφισβητείται ότι η εν λόγω διάταξη δεν είναι άμεσα εφαρμόσιμη στην περίπτωση περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης. Όπως διευκρινίζει το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 23, παράγραφος 1 κατέστη έμμεσα εφαρμόσιμο από τον εθνικό νομοθέτη, διά παραπομπής από τις οικείες εθνικές διατάξεις.

24. Υπό τις συνθήκες αυτές, πριν δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα, πρέπει να εξετασθεί ένα προκαταρκτικό δικονομικό ζήτημα: είναι το Δικαστήριο αρμόδιο να απαντήσει στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στην υπό κρίση υπόθεση;

25. Όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στην παρούσα διαδικασία διατυπώνουν διαφορετικές απόψεις επί του ζητήματος: ενώ το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, η Πολωνική Κυβέρνηση και, σε ορισμένο βαθμό, η Επιτροπή εξέφρασαν αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, η Τσεχική και η Γερμανική Κυβέρνηση υιοθέτησαν την αντίθετη άποψη.

26. Στο πλαίσιο αυτό, οι παρούσες προτάσεις διαρθρώνονται ως ακολούθως. Πρώτον, θα εξετάσω την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση (υπό Α). Προς τούτο θα αναλύσω τη νομολογία Dzodzi (1), υπενθυμίζοντας τις απαρχές και την επέκτασή της (α), καθώς και τα όρια που εισήχθησαν σταδιακά από το Δικαστήριο (β). Εν συνεχεία, λαμβανομένων υπόψη των προβλημάτων που ενδέχεται να ανακύψουν από μια ευρεία εφαρμογή της εν λόγω νομολογίας, θα προτείνω στο Δικαστήριο να την αναδιατυπώσει (2). Κατόπιν, θα εφαρμόσω το προτεινόμενο νομικό πλαίσιο στην υπό κρίση υπόθεση καταλήγοντας στο ότι, όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα που αντιμετωπίζει το εθνικό δικαστήριο, από τη νομοθεσία της Ένωσης της οποίας γίνεται επίκληση δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να αντληθεί κανένα χρήσιμο στοιχείο (3). Έχοντας καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο εν προκειμένω, θα εξετάσω την ουσία των τριών προδικαστικών ερωτημάτων πολύ συνοπτικά και εντός των ορίων του λογικώς εφικτού (υπό Β).

A. Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

1. Η νομολογία Dzodzi

α) Απαρχές και επέκταση

27. Οι απαρχές της νομολογίας Dzodzi ανατρέχουν στην υπόθεση Thomasdüniger⁶. Στην υπόθεση αυτή, το αιτούν δικαστήριο είχε ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς την ερμηνεία συγκεκριμένης κλάσεως του κοινού δασμολογίου (στο εξής: ΚΔ). Ωστόσο, η υπόθεση αφορούσε την εισαγωγή προϊόντων στη Γερμανία από άλλο κράτος μέλος και ως εκ τούτου δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του ΚΔ. Ο λόγος για τον οποίο υποβλήθηκε η εν λόγω αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ήταν ότι, στις σχετικές εθνικές διατάξεις, οι γερμανικές αρχές παρέπεμπαν στις κλάσεις που προέβλεπε το ΚΔ για άλλους λόγους.

28. Με τις συνοπτικές προτάσεις του, ο γενικός εισαγγελέας F. Mancini πρότεινε στο Δικαστήριο να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο. Κατά την άποψή του, η Συνθήκη δεν παρείχε στο Δικαστήριο την εξουσία να αποφαινεται όταν οι προς ερμηνεία κοινοτικές (τότε) διατάξεις επηρέαζαν τα συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών όχι άμεσα αλλά έμμεσα. Κατά την άποψή του, το Δικαστήριο στερείτο αρμοδιότητας όσον αφορά τις διατάξεις των οποίων η εξέταση ζητείτο για τον λόγο και μόνον ότι μια εθνική αρχή αποφάσισε, αυτοβούλως και μονομερώς, να τις θεωρήσει ως σημείο αναφοράς για τον προσδιορισμό των δικών της κανόνων⁷.

29. Εντούτοις, στην απόφασή του το Δικαστήριο δεν ασχολήθηκε με το εν λόγω ζήτημα. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε στο τεκμήριο της λυσιτέλειας των προδικαστικών ερωτημάτων και εν συνεχεία προχώρησε στην εξέταση της ουσίας των ερωτημάτων⁸.

30. Η ρητή επιβεβαίωση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να επιλαμβάνεται προδικαστικών παραπομπών σε περιπτώσεις όπως η επίδικη ήρθε με την απόφαση Dzodzi⁹. Η υπόθεση αφορούσε το δικαίωμα διαμονής στο Βέλγιο της (έχουσας την ιθαγένεια του Τόγκο) συζύγου αποβιώσαντος Βέλγου υπηκόου ο οποίος ουδέποτε είχε κάνει χρήση της ελευθερίας εργασίας ή διαμονής σε άλλο κράτος μέλος. Η νομοθεσία της Ένωσης την οποία επικαλέστηκε το βελγικό δικαστήριο σαφώς δεν τύγχανε εφαρμογής, η δε υπόθεση στερείτο οποιουδήποτε διασυνοριακού στοιχείου. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι, βάσει του εθνικού δικαίου, ο/η σύζυγος Βέλγου υπηκόου έπρεπε να τυγχάνει μεταχειρίσεως ως σαν να ήταν υπήκοος της Κοινότητας. Κατά συνέπεια, το δικαστήριο αυτό ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η M. Dzodzi θα είχε δικαίωμα διαμονής και παραμονής στο Βέλγιο αν ο σύζυγός της ήταν υπήκοος άλλου κράτους μέλους πλην του Βελγίου.

31. Με τις προτάσεις του, ο γενικός εισαγγελέας M. Darmon πρότεινε στο Δικαστήριο να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο. Ειδικότερα, επισήμανε ότι η ενότητα και η συνοχή της κοινοτικής έννομης τάξεως δεν επηρεάζεται από καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, ανεξαρτήτως της ενδεχόμενης ομοιότητας των κρίσιμων εθνικών διατάξεων με τις κοινοτικές διατάξεις των οποίων ζητείτο η ερμηνεία¹⁰.

6 Απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1985 (166/84, EU:C:1985:373).

7 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. Mancini στην υπόθεση Thomasdüniger (166/84, EU:C:1985:208, σημεία 1 και 2).

8 Απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1985, Thomasdüniger (166/84, EC:1985:373, σκέψη 11).

9 Υποσημείωση 2 των παρούσων προτάσεων.

10 Προτάσεις στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Dzodzi (C-297/88 και C-197/89, EU:C:1990:274, σημεία 8 έως 11). Ο έγκριτος γενικός εισαγγελέας ακολούθησε την ίδια στάση με τις προτάσεις του στην υπόθεση Gmurzynska-Bscher (C-231/89, EU:C:1990:276), που ανέπτυξε την ίδια ημέρα.

32. Το Δικαστήριο δεν υιοθέτησε την πρόταση του γενικού εισαγγελέα. Το Δικαστήριο στήριξε την αρμοδιότητά του σε τρεις κυρίως άξονες: i) στο τεκμήριο λυσιτέλειας, ii) στο γράμμα της Συνθήκης, το οποίο δεν αποκλείει ρητώς την αρμοδιότητα, και iii) στο συμφέρον της Κοινότητας «προκειμένου να αποφεύγονται ενδεχόμενες αποκλίσεις ως προς την ερμηνεία, να ερμηνεύεται κατά τρόπο ενιαίο κάθε διάταξη του κοινοτικού δικαίου, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες εφαρμόζεται»¹¹.

33. Στη συνέχεια, η απόφαση Dzodzi κατέστη πάγια νομολογία. Η ανωτέρω προσέγγιση εφαρμόστηκε όχι μόνον σε υποθέσεις που αφορούσαν τις θεμελιώδεις ελευθερίες, αλλά επίσης σε υποθέσεις που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, την κοινή γεωργική πολιτική¹², την προστασία των καταναλωτών¹³, τη φορολογία¹⁴, την κοινωνική πολιτική¹⁵, και το δίκαιο του ανταγωνισμού¹⁶.

34. Μολονότι το πραγματικό και το νομικό πλαίσιο των εν λόγω αποφάσεων διαφέρει, στις περισσότερες από αυτές *δύο στοιχεία* φαίνεται ότι έχουν ιδιαίτερη σημασία για το Δικαστήριο: i) το γεγονός ότι οι εθνικοί κανόνες επαναλάμβαναν πιστά τις οικείες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης¹⁷, και/ή ii) η ρητή (ή εν πάση περιπτώσει σαφής) πρόθεση του εθνικού νομοθέτη να εναρμονίσει το εθνικό δίκαιο με το δίκαιο της Ένωσης. Η δεύτερη προϋπόθεση θεωρήθηκε ότι πληρούται, μεταξύ άλλων, όταν η εθνική νομοθεσία εναρμονίζει τις λύσεις που προβλέπει για τις καθαρά εσωτερικές καταστάσεις προς τις λύσεις που έχουν γίνει δεκτές στο δίκαιο της Ένωσης¹⁸, προκειμένου ιδίως να αποφευχθεί η δημιουργία διακρίσεων σε βάρος των ημεδαπών ή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού¹⁹, ή προκειμένου να προβλέπεται ενιαίο νομικό πλαίσιο σε συγκρίσιμες καταστάσεις²⁰.

35. Η μεταγενέστερη νομολογία είναι μάλλον ασαφής όσον αφορά την ακριβή έκταση της διευρύνσεως της αρμοδιότητας κατά τη νομολογία Dzodzi. Οι αρχές που απορρέουν από την εν λόγω νομολογία φαίνεται ότι εφαρμόστηκαν ευρέως σε μεγάλο αριθμό αποφάσεων.

36. Ειδικότερα, σε ορισμένες αποφάσεις το Δικαστήριο έφθασε μέχρι το σημείο να δεχθεί να εξετάσει ασαφείς, έμμεσες ή σιωπηρές παραπομπές στο δίκαιο της Ένωσης. Τούτο συνέβη, επί παραδείγματι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση BIAO, όπου οι εθνικές διατάξεις «δεν περιείχαν κατά λέξη τις [κρίσιμες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης]», αλλά η εθνική κυβέρνηση και το αιτούν δικαστήριο συμφωνούσαν ότι η απόφαση του Δικαστηρίου θα ήταν δεσμευτική στο εθνικό επίπεδο²¹. Στο ίδιο πνεύμα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση British American Tobacco, το Δικαστήριο αποφάνθηκε στηριζόμενο στο γεγονός ότι «η εθνική νομοθεσία [είχε] προσαρμόσει τις λύσεις που δίδει σε εσωτερικές καταστάσεις στις λύσεις που έχουν γίνει δεκτές στο κοινοτικό δίκαιο» μολονότι η συγκεκριμένη διάταξη περί της οποίας επρόκειτο δεν περιείχε ρητή παραπομπή στο δίκαιο της Ένωσης συναφώς²².

11 Απόφαση Dzodzi, σκέψεις 29 έως 43.

12 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 25ης Ιουνίου 1992, Federconsorzi (C-88/91, EU:C:1992:276).

13 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443).

14 Βλ. αποφάσεις της 3ης Δεκεμβρίου 1998, Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586), καθώς και της 11ης Ιανουαρίου 2001, Kofisa Italia (C-1/99, EU:C:2001:10).

15 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, Isbir (C-522/12, EU:C:2013:711).

16 Βλ., μεταξύ πολλών άλλων, αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2007, ETI κ.λπ. (C-280/06, EU:C:2007:775), καθώς και της 14ης Μαρτίου 2013, Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160).

17 Πρβλ. αποφάσεις της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media (C-413/13, EU:C:2014:2411, σκέψη 19)· της 26ης Νοεμβρίου 2015, Maxima Latvija (C-345/14, EU:C:2015:784, σκέψη 13), και της 21ης Νοεμβρίου 2019, Deutsche Post κ.λπ. (C-203/18 και C-374/18, EU:C:2019:999, σκέψη 39).

18 Απόφαση της 16ης Μαρτίου 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, σκέψη 17).

19 Βλ., μεταξύ πολλών άλλων, απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, Leur-Bloem (C-28/95, EU:C:1997:369, σκέψη 32).

20 Πρβλ. αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, Giloy (C-130/95, EU:C:1997:372, σκέψη 28), καθώς και της 21ης Ιουλίου 2016, VM Remonts κ.λπ. (C-542/14, EU:C:2016:578, σκέψη 18).

21 Απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2003 (C-306/99, EU:C:2003:3, σκέψη 92).

22 Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, British American Tobacco (C-222/01, EU:C:2004:250, σκέψη 41).

37. Ομοίως, στην απόφαση *Kofisa Italia*, το Δικαστήριο δέχθηκε να εξετάσει προδικαστική παραπομπή στην οποία ο εθνικός κανόνας που διείπε τις εσωτερικές καταστάσεις δεν περιείχε παραπομπή σε κάποια συγκεκριμένη διάταξη του δικαίου της Ένωσης, αλλά μόνον στην οικεία «τελωνειακή νομοθεσία» της Ένωσης²³. Με την ίδια λογική, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Schoonbroodt*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε σε περίπτωση στην οποία οι σχετικές εθνικές διατάξεις απλώς παρέπεμπαν σε «λύσεις που έχουν γίνει δεκτές στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου»²⁴. Τέλος, στην απόφαση *Ostas celtnieks*, το Δικαστήριο έκρινε εαυτό αρμόδιο επί τη βάσει της νομολογίας *Dzodzi*, υπό την επιφύλαξη της επαληθεύσεως από το αιτούν δικαστήριο περί της υπάρξεως άμεσης και ανεπιφύλακτης παραπομπής²⁵.

38. Έχει ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι στις αποφάσεις *Federconsorzi* και *Fournier*²⁶ το Δικαστήριο έκρινε εαυτό αρμόδιο ακόμη και σε περιπτώσεις στις οποίες η παραπομπή στις οικείες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου δεν περιλαμβανόταν σε διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, αλλά απλώς σε συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου ή σε συμβάσεις οι οποίες είχαν συναφθεί από δημόσιες αρχές.

39. Επιπλέον, στις αποφάσεις *Kofisa Italia* και *Poseidon Chartering*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε *στηριζόμενο επί της αρχής* ότι η κρίση του θα ήταν δεσμευτική για το αιτούν δικαστήριο. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν μπορούσε να συναχθεί ότι το αιτούν δικαστήριο είχε την ευχέρεια να αποστεί από την ερμηνεία που δίδει το δικαστήριο στις επίμαχες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης²⁷. Το Δικαστήριο προχώρησε ακόμη περισσότερο στην απόφαση *Fournier*, με την οποία έκρινε εαυτό αρμόδιο, έχοντας διαπιστώσει ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις αφορούσαν τομέα μη καλυπτόμενο από την οικεία οδηγία και η διατύπωση που χρησιμοποιείται στις εθνικές διατάξεις «δεν [έπρεπε], επομένως, να έχει κατ' ανάγκη την ίδια έννοια με αυτή που χρησιμοποιείται στην [οικεία] οδηγία». Το Δικαστήριο έκρινε ότι «[εναπέκειτο] στο αιτούν δικαστήριο, [ως το] μόνο αρμόδιο να ερμηνεύσει [τις επίμαχες εθνικές διατάξεις], να δώσει στη διατύπωση που χρησιμοποιείται [στις εν λόγω διατάξεις] την έννοια που αυτό θεωρεί πρόσφορη, χωρίς να δεσμεύεται συναφώς από την έννοια που πρέπει να δοθεί στην πανομοιότυπη φράση που περιέχεται στην οδηγία»²⁸.

40. Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις, το Δικαστήριο δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τη νομολογία *Dzodzi*, ήταν αρμόδιο να επιληφθεί της προδικαστικής παραπομπής. Περιορίστηκε στο να επαναλάβει τη νομολογία χωρίς να διευκρινίσει τους λόγους για τους οποίους οι αρχές που διατυπώνονται σε αυτήν είχαν εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε υποθέσεως²⁹.

23 Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2001, *Kofisa Italia* (C-1/99, EU:C:2001:10, σκέψεις 18 έως 33).

24 Απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1998, *Schoonbroodt* (C-247/97, EU:C:1998:586, σκέψη 15).

25 Απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2016, *Ostas celtnieks* (C-234/14, EU:C:2016:6, σκέψεις 20 και 21).

26 Αντιστοίχως, αποφάσεις της 25ης Ιουνίου 1992 (C-88/91, EU:C:1992:276, σκέψεις 2 και 3) και της 12ης Νοεμβρίου 1992 (C-73/89, EU:C:1992:431, σκέψεις 13, 14 και 22).

27 Αποφάσεις της 11ης Ιανουαρίου 2001, *Kofisa Italia* (C-1/99, EU:C:2001:10, σκέψη 31), καθώς και της 16ης Μαρτίου 2006, *Poseidon Chartering* (C-3/04, EU:C:2006:176, σκέψη 18).

28 Απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1992 (C-73/89, EU:C:1992:431, σκέψεις 22 και 23).

29 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 3ης Δεκεμβρίου 2015, *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:795, σκέψεις 15 έως 19), καθώς και της 17ης Μαΐου 2017, *ERGO Poistovna* (C-48/16, EU:C:2017:377, σκέψεις 26 έως 32).

β) Τα όρια

41. Παρά το γεγονός ότι έτεινε να καταστεί πάγια, η νομολογία Dzodzi εξακολούθησε να δέχεται επικρίσεις από διάφορους γενικούς εισαγγελείς: από τον F. G. Jacobs στην υπόθεση Leur-Bloem³⁰ και στην υπόθεση BIAO³¹, από τον D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Kofisa Italia³², καθώς και από τον A. Tizzano στην υπόθεση Adam³³. Κατ' ουσίαν, οι ως άνω έγκριτοι γενικοί εισαγγελείς, i) θεώρησαν το γεγονός ότι οι Συνθήκες δεν αποκλείουν ρητώς την αρμοδιότητα ως μη πειστικό, δεδομένης της θεμελιώδους αρχής των δοτών αρμοδιοτήτων που κατοχυρώνεται σε αυτές, ii) αμφισβήτησαν την ύπαρξη πραγματικού συμφέροντος της Ένωσης να εξασφαλίσει ενιαία ερμηνεία, iii) επισήμαναν ότι είναι ασυνήθιστο να ερμηνεύονται οι κανόνες της Ένωσης εκτός του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται και, iv) διατύπωσαν αμφιβολίες όσον αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα της απαντήσεως του Δικαστηρίου υπό τις συνθήκες αυτές. Επ' αυτής της βάσεως οι ως άνω γενικοί εισαγγελείς κάλεσαν το Δικαστήριο να εγκαταλείψει τη νομολογία Dzodzi ή, εν πάση περιπτώσει, να την εφαρμόσει κατά τρόπο περιοριστικό.

42. Το Δικαστήριο ουδέποτε ακολούθησε την πρόταση περί εγκαταλείψεως της νομολογίας Dzodzi. Ωστόσο, προϊόντος του χρόνου θέσπισε ορισμένες προϋποθέσεις.

43. Πρώτον, στην απόφαση Kleinwort Benson, κατόπιν της προτάσεως του γενικού εισαγγελέα G. Tesaurο³⁴, το Δικαστήριο κήρυξε εαυτό αναρμόδιο για τον λόγο ότι η επίμαχη εθνική νομοθεσία δεν προέβλεπε καμία «άμεση και χωρίς όρους παραπομπή» στις οικείες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, αλλά απλώς τις χρησιμοποίησε ως πρότυπο, χωρίς να επαναλαμβάνει συνολικά τη διατύπωσή τους. Επιπλέον το Δικαστήριο επισήμανε ότι το εθνικό δίκαιο δεν όριζε κατά τρόπο σαφή ότι η ερμηνεία του Δικαστηρίου ήταν κατ' ανάγκη δεσμευτική για το εθνικό δικαστήριο³⁵.

44. Μολονότι το κριτήριο της «άμεσης και ανεπιφύλακτης παραπομπής» δεν ακολουθήθηκε πάντοτε στα χρόνια που ακολούθησαν την έκδοση της αποφάσεως Kleinwort Benson³⁶, το Δικαστήριο σταδιακά το εφάρμοσε με μεγαλύτερη αυστηρότητα. Ως εκ τούτου απέρριψε αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως σε περιπτώσεις στις οποίες η παραπομπή δεν ήταν σαφής, δεν αποδεικνυόταν ή ήταν υπερβολικά γενική³⁷ και στις οποίες η παραπομπή δεν συνεπαγόταν ότι η απάντηση του Δικαστηρίου στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θα ήταν δεσμευτική για το αιτούν δικαστήριο³⁸. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκανε δεκτές αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως όταν από τη δικογραφία προέκυπτε με σαφήνεια ότι το εθνικό δίκαιο καθιστούσε τις οικείες διατάξεις της Ένωσης εφαρμοστέες κατά τρόπο άμεσο και ανεπιφύλακτο³⁹. Σε άλλες περιπτώσεις, το Δικαστήριο δέχθηκε την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μόνον αφότου βεβαιώθηκε ότι η ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στην οποία του ζητήθηκε να προβεί θα ήταν δεσμευτική για τις εθνικές αρχές⁴⁰. Όποτε κρίθηκε

30 C-28/95, EU:C:1996:332.

31 C-306/99, EU:C:2001:608.

32 Προτάσεις στην υπόθεση Kofisa Italia (C-1/99 και C-226/99, EU:C:2000:498, σημείο 28 επ.).

33 C-267/99, EU:C:2001:190, σημεία 22 έως 35.

34 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Tesaurο στην υπόθεση Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:17, σημεία 18 επ.).

35 Απόφαση της 28ης Μαρτίου 1995 (C-346/93, EU:C:1995:85, σκέψεις 20 επ.).

36 Για μια επισκόπηση και κριτική, βλ. Krommendijk, J., «Wide Open and Unguarded Stand our Gates: The CJEU and References for a Preliminary Ruling in Purely Internal Situations», *German Law Journal*, τόμος 18, 2017, σ. 1359 έως 1394· και Arena, A., *Le «situazioni puramente interne» nel diritto dell'Unione Europea*, Editoriale Scientifica, Νάπολη, 2019, σ. 127 έως 143 και 180 έως 200.

37 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Generali-Providencia Biztosító (C-470/13, EU:C:2014:2469, σκέψη 25), καθώς και της 16ης Ιουνίου 2016, Rodríguez Sánchez (C-351/14, EU:C:2016:447, σκέψη 66). Βλ. επίσης διάταξη της 28ης Ιουνίου 2016, Italsempione – Spedizioni Internazionali (C-450/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2016:508, σκέψεις 21 έως 23).

38 Βλ., επί παραδείγματι, διάταξη της 3ης Σεπτεμβρίου 2015, Orrego Arias (C-456/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:550, σκέψεις 24 και 25).

39 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2018, SGI και Valérieane (C-459/17 και C-460/17, EU:C:2018:501, σκέψη 28).

40 Βλ. αποφάσεις της 7ης Ιανουαρίου 2003, BIAO (C-306/99, EU:C:2003:3, σκέψη 92), καθώς και της 14ης Μαρτίου 2013, Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψεις 18 και 22).

απαραίτητο, το Δικαστήριο δεν δίστασε να εξετάσει τις προπαρασκευαστικές εργασίες των εθνικών νόμων προκειμένου να εξακριβώσει αν ο εθνικός νομοθέτης είχε πράγματι την πρόθεση να εναρμονίσει τη μεταχείριση των καταστάσεων που ρυθμίζονται από το εθνικό δίκαιο με εκείνη των καταστάσεων που καλύπτονται το δίκαιο της Ένωσης⁴¹.

45. Δεύτερον, στην απόφαση Ullens de Schooten το Δικαστήριο επισήμανε ότι, σε περιπτώσεις οι οποίες αφορούν τις θεμελιώδεις ελευθερίες, η αρμοδιότητά του να δίνει απαντήσεις σε προδικαστικά ερωτήματα τα οποία αφορούσαν αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις συνιστούσε εξαίρεση. Εν συνεχεία συστηματοποίησε την προβληματική, διακρίνοντας τέσσερις κατηγορίες περιπτώσεων στις οποίες είναι εν πάση περιπτώσει αρμόδιο να δίνει απαντήσεις σε αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως (μία εκ των οποίων αποτελεί η νομολογία Dzodzi). Είναι σημαντικό ότι το Δικαστήριο επισήμανε ότι όσον αφορά κατάσταση της οποίας όλα τα στοιχεία περιορίζονται στο εσωτερικό ενός μόνον κράτους μέλους «εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να υποδείξει στο Δικαστήριο, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, εάν η διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν του, καίτοι αμιγώς εσωτερικής φύσεως, παρουσιάζει εντούτοις κάποιο συνδετικό στοιχείο με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης [...] οπότε η ζητούμενη προδικαστική ερμηνεία καθίσταται απαραίτητη για την επίλυση της διαφοράς αυτής»⁴².

46. Η πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου (τόσο η προγενέστερη όσο και η μεταγενέστερη της αποφάσεως Ullens de Schooten) φαίνεται να επιβεβαιώνει ότι το Δικαστήριο προτίθεται να ελέγχει με μεγαλύτερη αυστηρότητα αν τα αιτούντα δικαστήρια έχουν παράσχει δεόντως στο Δικαστήριο όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για να θεμελιώσουν την αρμοδιότητά του⁴³.

47. Τρίτον, υπάρχει η απόφαση Nolan. Στην εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η νομολογία Dzodzi δεν τύγχανε εφαρμογής όταν «μια πράξη της Ένωσης προβλέπει ρητώς ορισμένη εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της». Το Δικαστήριο έκρινε ότι «δεν μπορεί να γίνει δεκτό ή να υποτεθεί ότι υφίσταται συμφέρον της Ένωσης για την ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων πράξεως που εξέδωσε ο νομοθέτης της Ένωσης σε τομέα εξαιρούμενο από το πεδίο εφαρμογής της πράξεως αυτής»⁴⁴.

48. Ασφαλώς, η απόφαση Nolan θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβεβαιώνει ότι ο κανόνας της αποφάσεως Dzodzi δεν τυγχάνει εφαρμογής κάθε φορά που οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στις οποίες παραπέμπει το εθνικό δίκαιο εξαιρούν ρητώς καταστάσεις όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης. Ωστόσο, αν ερμηνευόταν υπό την ανωτέρω έννοια, η απόφαση Nolan θα αποτελούσε μοναδική περίπτωση στη νομολογία⁴⁵.

49. Πράγματι, σε μεταγενέστερες αποφάσεις, το Δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι η εν λόγω (τραβηγμένη) ερμηνεία της αποφάσεως Nolan ήταν εσφαλμένη. Στην απόφαση E, το Δικαστήριο αρνήθηκε να ακολουθήσει την ίδια λογική, επισημαίνοντας ότι «η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη χαρακτηριζόταν από ιδιαιτερότητες που δεν απαντούν στην υπόθεση της κύριας δίκης»⁴⁶. Πιο πρόσφατα, στην απόφαση G.S. και V.G., το Δικαστήριο τόνισε ότι η αρμοδιότητά του δεν μπορεί «να εξαρτάται από το αν το πεδίο εφαρμογής της κρίσιμης διάταξης [του δικαίου της Ένωσης] έχει προσδιοριστεί με θετική πρόβλεψη ή με πρόβλεψη ορισμένων μη εμπίπτουσών στο πεδίο αυτό περιπτώσεων, καθόσον οι δύο αυτές νομοθετικές τεχνικές μπορούν να χρησιμοποιούνται

41 Αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2013, Isbir (C-522/12, EU:C:2013:711, σκέψη 29), καθώς και της 21ης Νοεμβρίου 2019, Deutsche Post κ.λπ. (C-203/18 και C-374/18, EU:C:2019:999, σκέψη 40).

42 Απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2016 (C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψεις 47 έως 55, ιδίως 53 και 55).

43 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 2011, Agafitei κ.λπ. (C-310/10, EU:C:2011:467, σκέψη 43)· της 20ής Μαρτίου 2014, Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona (C-139/12, EU:C:2014:174, σκέψεις 46 και 47)· της 24ης Οκτωβρίου 2019, Belgische Staat (C-469/18 και C-470/18, EU:C:2019:895, σκέψεις 24 και 25), καθώς και της 30ής Ιανουαρίου 2020, I.G.I. (C-394/18, EU:C:2020:56, σκέψεις 47 έως 54). Βλ. επίσης διατάξεις της 3ης Ιουλίου 2014, Tudoran (C-92/14, EU:C:2014:2051, σκέψεις 41 και 42), καθώς και της 12ης Μαΐου 2016, Sahyouni (C-281/15, EU:C:2016:343, σκέψεις 27 έως 31).

44 Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012 (C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψεις 32 έως 57).

45 Η μοναδική απόφαση που μπορεί, ίσως, να θεωρηθεί ότι ακολουθεί την απόφαση Nolan, αν και με συλλογιστική a contrario, είναι η απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242, σκέψεις 25 και 26).

46 Απόφαση της 13ης Μαρτίου 2019 (C-635/17, EU:C:2019:192, σκέψη 42).

αδιακρίτως»⁴⁷. Ειδικότερα, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι σκοπός της νομολογίας Dzodzi είναι «να δοθεί η δυνατότητα στο Δικαστήριο να αποφαινεται επί της ερμηνείας διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, ανεξάρτητα από τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες εφαρμόζονται οι διατάξεις αυτές, σε καταστάσεις που οι συντάκτες των Συνθηκών ή ο νομοθέτης της Ένωσης δεν έκριναν σκόπιμο να περιλάβουν στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων»⁴⁸.

50. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι η απόφαση Nolan πρέπει μάλλον να νοηθεί ως απόφαση στο πλαίσιο της οποίας το Δικαστήριο έκρινε εαυτό αναρμόδιο για τον λόγο ότι η διάταξη του δικαίου της Ένωσης, της οποίας ζητήθηκε η ερμηνεία, «χρησιμοποιήθηκε» από τον εθνικό νομοθέτη σε πλαίσιο που απομακρύνεται πολύ από το αρχικό. Πράγματι, όχι μόνον η διάταξη της Ένωσης δεν τύγχανε εφαρμογής στην επίμαχη κατάσταση *ratione personae*, αλλά επίσης διέφερε σημαντικά και το νομικό πλαίσιο στο οποίο εντασσόταν ο εθνικός κανόνας.

2. Αναδιατύπωση και αποσαφήνιση της νομολογίας Dzodzi

51. Παρά τις επικρίσεις που διατυπώθηκαν εις βάρος της νομολογίας Dzodzi, το Δικαστήριο την επιβεβαιώνει με συνέπεια. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την επισκόπηση που προηγήθηκε, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες γίνεται δεκτή μια αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, έστω και αν το αντικείμενό της δεν εμπίπτει πράγματι στο πεδίο εφαρμογής πράξεως της Ένωσης, καθώς και τα ακριβή όρια μιας τέτοιας επεκτάσεως κάθε άλλο παρά σαφή είναι.

52. Φρονώ ότι το Δικαστήριο θα πρέπει να εκμεταλλευθεί την ευκαιρία που του προσφέρεται με την υπό κρίση υπόθεση για να αποσαφηνίσει σε κάποιο βαθμό το εν λόγω ζήτημα⁴⁹. Ελλείψει ακριβέστερου πλαισίου, τα εθνικά δικαστήρια δεν διαθέτουν καθοδήγηση ως προς το πότε δύναται να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο επί της ερμηνείας των διατάξεων της Ένωσης οι οποίες τυγχάνουν εφαρμογής μόνον έμμεσα στην υπόθεση της κύριας δίκης. Περισσότερο να υπομνησθεί, στο πλαίσιο αυτό, ότι κάθε προδικαστική παραπομπή που απορρίπτεται για τυπικούς λόγους συνεπάγεται αναπόφευκτα μια μη βέλτιστη χρήση του χρόνου και των πόρων τόσο για το αιτούν δικαστήριο όσο και για το Δικαστήριο.

53. Στη συνέχεια των προτάσεών μου, θα παραθέσω τις προϋποθέσεις που κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να πληρούνται, προκειμένου αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλεται εκτός του πεδίου εφαρμογής πράξεως της Ένωσης να είναι παραδεκτή υπό το πρίσμα της αποφάσεως Dzodzi. Δύο εκ των προϋποθέσεων αυτών –μια διττή ουσιαστική προϋπόθεση και μια διαδικαστική προϋπόθεση– ήδη απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου (α). Προτείνω να επιβεβαιωθεί ρητώς η ύπαρξη τρίτης, ουσιαστικής, προϋποθέσεως, επιπλέον των δύο ανωτέρω, η οποία αφορά το συμφέρον για εννοιολογική ομοιομορφία που επιδιώκεται με την εν λόγω προδικαστική παραπομπή (β).

47 Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2019, G.S. and V.G. (Απειλή για τη δημόσια τάξη) (C-381/18 και C-382/18, EU:C:2019:1072, σκέψη 47).

48 Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2019, G.S. και V.G. (Απειλή για τη δημόσια τάξη) (C-381/18 και C-382/18, EU:C:2019:1072, σκέψη 47). Η υπογράμμιση δική μου.

49 Για να είμαι ειλικρινής, φρονώ πράγματι, συντασσόμενος με τους έγκριτους προκατόχους μου στους οποίους παραπέμνω σε διάφορα σημεία των παρουσών προτάσεων, ότι η νομολογία Dzodzi είναι προβληματική και θα πρέπει να εγκαταλειφθεί. Πέραν του ότι η εν λόγω νομολογία είναι ιδιαιτέρως αμφισβητήσιμη από συνταγματικής απόψεως, ιδίως σήμερα που, σε αντιδιαστολή ίσως με το παρελθόν, ότι «εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης» τείνει να παρακολουθείται πιο έντονα από ό,τι στο παρελθόν, επιπλέον η προσέγγιση της νομολογίας Dzodzi αναπτύχθηκε σε μια χρονική στιγμή που ο αριθμός των προδικαστικών παραπομπών από τα εθνικά δικαστήρια ήταν μικρότερος και ο τυχόν επιπλέον φόρτος εργασίας δεν αποτελούσε επιβάρυνση για το Δικαστήριο. Ωστόσο, διαισθάνομαι επίσης ότι το Δικαστήριο δεν είναι ακόμη έτοιμο για να κάνει ένα τέτοιο βήμα.

α) Άμεση και ανεπιφύλακτη παραπομπή και υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να εξηγεί τους λόγους υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

54. Μια πρώτη *ουσιαστική* προϋπόθεση –η οποία στην πραγματικότητα είναι διττή– διατυπώθηκε για πρώτη φορά με την απόφαση Kleinwort Benson και επιβεβαιώθηκε προσφάτως σε σειρά αποφάσεων: το εθνικό δίκαιο πρέπει να περιέχει «άμεση και ανεπιφύλακτη παραπομπή» στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης των οποίων η ερμηνεία ζητείται από το Δικαστήριο. Από την ανωτέρω θέση προκύπτει, επομένως, φυσικά το ερώτημα: πότε μια παραπομπή είναι άμεση και ανεπιφύλακτη;

55. Ο όρος «άμεση», κατά την άποψή μου, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η παραπομπή πρέπει να είναι συγκεκριμένη και σαφής, σε αντιδιαστολή με μια γενική (ή γενικόλογη) παραπομπή⁵⁰. Η εν λόγω προϋπόθεση οπωσδήποτε πληρούται από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που περιέχουν ρητή παραπομπή σε διατάξεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες προσδιορίζονται ή μπορούν εύκολα να προσδιοριστούν. Ωστόσο, δεν αποκλείεται παραπομπές οι οποίες δεν περιέχονται στην ίδια την εθνική διάταξη, αλλά σε άλλα έγγραφα –όπως σε πράξεις συνοδευτικές της νομοθεσίας (ή άλλα έγγραφα προπαρασκευαστικού χαρακτήρα), ή στην εκτελεστική νομοθεσία– να θεωρηθούν αρκούντως κατανοητές και σαφείς για τον σκοπό αυτό⁵¹.

56. Εν συνεχεία, ο όρος «ανεπιφύλακτη» φαίνεται να έχει την έννοια ότι οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στις οποίες γίνεται η παραπομπή «[εφαρμόζονται] χωρίς περιορισμούς στην υπόθεση της κύριας δίκης»⁵², πράγμα το οποίο σημαίνει ότι το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί να αποστεί από την ερμηνεία που έχει δώσει το Δικαστήριο⁵³. Η ανωτέρω ερμηνεία του όρου «ανεπιφύλακτη» απορρέει από την προαναφερθείσα νομολογία στην οποία το Δικαστήριο υπογράμμισε τη σημασία του να είναι η απόφασή του δεσμευτική στο πλαίσιο της κύριας δίκης⁵⁴.

57. Μετά την έκδοση της αποφάσεως Ullens de Schooten, κατέστη επίσης σαφές ότι υφίσταται και μια *διαδικαστική* προϋπόθεση η οποία πρέπει να πληρούται προκειμένου το Δικαστήριο να κάνει δεκτή προδικαστική παραπομπή σε υπόθεση παρόμοια με αυτήν επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Dzodzi. Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου σε περιπτώσεις στις οποίες το δίκαιο της Ένωσης δεν έχει άμεση εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως συνιστά εξαίρεση και, ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Περαιτέρω, σε υποθέσεις όπως αυτή επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Dzodzi, η σαφής και λεπτομερής γνώση των οικείων εθνικών νόμων από το Δικαστήριο είναι ακόμη πιο σημαντική καθώς η λυσιτέλεια και η αναγκαιότητα της απαντήσεως του Δικαστηρίου ενδέχεται να μην είναι προφανής⁵⁵. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξηγήσει στο Δικαστήριο τους λόγους για τους οποίους, παρά το γεγονός ότι οι επίμαχες διατάξεις της Ένωσης δεν τυγχάνουν άμεσης εφαρμογής στην υπόθεση της κύριας δίκης, εντούτοις θεμελιώνεται αρμοδιότητα του Δικαστηρίου. Η μη παροχή συναφών στοιχείων παρεμποδίζει το Δικαστήριο να συναγάγει ότι είναι αρμόδιο⁵⁶.

50 Πρβλ. αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Cicala (C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 25), καθώς και της 7ης Νοεμβρίου 2013, Romeo (C-313/12, EU:C:2013:718, σκέψεις 19 έως 38). Πρβλ. επίσης τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2012:663, σημείο 29).

51 Βλ., ομοίως, τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση ETI κ.λπ. (C-280/06, EU:C:2007:404, σημείο 39), καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Pikamäe στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Deutsche Post κ.λπ. (C-203/18 και C-374/18, EU:C:2019:502, σημεία 47 και 48).

52 Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Cicala (C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 27).

53 Διάταξη της 9ης Σεπτεμβρίου 2014, Parva Investitsionna Banka κ.λπ. (C-488/13, EU:C:2014:2191, σκέψη 29).

54 Σημείο 44 των παρούσων προτάσεων.

55 Πρβλ. Ritter, C., «Purely Internal Situations, Reverse Discrimination, Guimont, Dzodzi and Article 234», *European Law Review*, 31, 2006, σ. 690 έως 710, σ. 709· και Iglesias Sánchez, S., «Purely Internal Situations and the Limits of EU law: A Consolidated Case Law or a Notion to be Abandoned?», *European Constitutional Law Review*, 14, 2018, σ. 7 έως 36, σ. 31.

56 Πρβλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Venturini κ.λπ. (C-159/12 έως C-161/12, EU:C:2013:529, σημεία 54 έως 62).

β) Το συμφέρον για ύπαρξη «εννοιολογικής ομοιομορφίας»

58. Κατά τη γνώμη μου, υφίσταται μια *πρόσθετη* προϋπόθεση η οποία πρέπει να πληρούται για τη θεμελίωση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σε υποθέσεις όπως αυτή επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Dzodzi. Μολονότι κάποια ίχνη της εν λόγω προϋποθέσεως εντοπίζονται ενδεχομένως στη νομολογία⁵⁷, οφείλω να ομολογήσω ότι το Δικαστήριο δεν έχει, μέχρι σήμερα, αναφερθεί ρητώς στην προϋπόθεση αυτή. Ωστόσο, η εν λόγω πρόσθετη προϋπόθεση φαίνεται να απορρέει από την ίδια τη λογική που διέπει τη νομολογία Dzodzi.

59. Ο κύριος δικαιολογητικός λόγος της ύπαρξης αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σε υποθέσεις όπως αυτή επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Dzodzi –τον οποίο το Δικαστήριο επαναλαμβάνει, σχεδόν ευλαβικά, στη νομολογία του– είναι ότι, σε περιπτώσεις προδικαστικής παραπομπής, είναι προς το συμφέρον της Ένωσης να διασφαλίζεται ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων της Ένωσης «προκειμένου να αποφεύγονται ερμηνευτικές αποκλίσεις στο μέλλον». Εμμέσως, η εν λόγω «ερμηνευτική ομοιομορφία» πρέπει, με βάση τη δομή των εν λόγω υποθέσεων, να αναφέρεται στο συμφέρον της Ένωσης για διατήρηση της *εσωτερικής ομοιομορφίας εντός ενός κράτους μέλους* και όχι για αυτό που θα αποτελούσε το πλέον σύνηθες στο δίκαιο της Ένωσης, ήτοι την ομοιόμορφη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης σε όλα τα κράτη μέλη της. Διαφορετικά, δεν προκύπτει ευχερώς με ποιον ακριβώς τρόπο θα μπορούσε να απειλείται η ομοιομορφία του δικαίου της Ένωσης από τα επιμέρους κράτη μέλη, τα οποία επιβάλλουν μονομερώς σε εθνικό επίπεδο διαφορετικούς κανόνες εκτός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

60. Εν πάση περιπτώσει, δεν αντιλαμβάνομαι τον λόγο για τον οποίο οποιαδήποτε παραπομπή σε διατάξεις, αρχές ή έννοιες του δικαίου της Ένωσης που ενδεχομένως υπάρχει στα νομοθετικά κείμενα των κρατών μελών θα συνεπαγόταν *κατ' ανάγκη* συμφέρον από την πλευρά της Ένωσης για την ύπαρξη (αυτού που θα μπορούσε να ονομάζεται) «εννοιολογική ομοιομορφία».

61. Μπορώ να αντιληφθώ ότι υπάρχει συμφέρον για εννοιολογική ομοιομορφία και, όχι μόνο για την Ένωση αλλά, ακόμη περισσότερο, και για τα κράτη μέλη, για την απουσία κατάστασης στην οποία τα δύο σύνολα κανόνων να τυγχάνουν εφαρμογής, στο εθνικό επίπεδο, εντός ενός *συγκρίσιμου από λειτουργικής και νομικής απόψεως πλαισίου*. Τούτο πιθανώς συμβαίνει όταν οι εν λόγω κανόνες επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό και αφορούν το ίδιο *αντικείμενο*. Σε αυτές –και μόνον– τις περιπτώσεις φρονώ ότι είναι τόσο επιθυμητό όσο και δυνατό να ερμηνεύονται τα δύο αυτά σύνολα κανόνων κατά τρόπο συνεκτικό.

62. Πράγματι, πολλοί γενικοί εισαγγελείς έχουν προειδοποιήσει το Δικαστήριο όσον αφορά τους κινδύνους της ερμηνείας ενός κανόνα εκτός του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται ή της εφαρμογής του σε ένα σύνολο πραγματικών περιστατικών διαφορετικών από εκείνα που είχε κατά νου ο νομοθέτης της Ένωσης⁵⁸. Οι επιφυλάξεις αυτές με βρίσκουν απολύτως σύμφωνο. Ωστόσο, όταν τα δύο σύνολα κανόνων εντάσσονται *κατ' ουσίαν* σε ανάλογο πλαίσιο, οι εν λόγω κίνδυνοι είναι αναμφίβολα μικρότεροι.

63. Εντούτοις, ενδεχομένως να είναι αναγκαίες κάποιες διευκρινίσεις όσον αφορά την προϋπόθεση να αφορούν οι εθνικές διατάξεις και οι διατάξεις της Ένωσης το ίδιο *αντικείμενο*. Πράγματι, στον βαθμό που οι πρώτες ρυθμίζουν ζήτημα το οποίο δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των δεύτερων, η εν λόγω προϋπόθεση, προφανώς, δεν μπορεί να απαιτεί την πλήρη ταύτιση, αλλά περισσότερο τη συνάφεια, την εγγύτητα ή τη μεγάλη ομοιότητα των αντικειμένων τους.

⁵⁷ Πράγματι, ορισμένες αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι δυνατό να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι πρέπει να «αποδεικνύεται» η ύπαρξη πραγματικού συμφέροντος της Ένωσης για την ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων προκειμένου να αποφευχθούν στο μέλλον ερμηνευτικές αποκλίσεις [βλ. ιδίως απόφαση της 7ης Ιουλίου 2011, Agafitei κ.λπ. (C-310/10, EU:C:2011:467, σκέψη 42)· βλ. επίσης αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψεις 87 και 88), καθώς και της 19ης Οκτωβρίου 2017, Europanur Alimentación (C-295/16, EU:C:2017:782, σκέψη 32)] ή εν πάση περιπτώσει ότι είναι «πιθανόν» να υπάρχει τέτοιο συμφέρον [απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2017, Solar Electric Martinique (C-303/16, EU:C:2017:773, σκέψη 29)].

⁵⁸ Βλ. σημείο 41 των παρούσων προτάσεων.

64. Η προϋπόθεση αυτή πιθανόν να πληρούται όταν οι εθνικές αρχές αποφασίζουν να επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής των κανόνων της Ένωσης σε «παρεμφερείς» καταστάσεις, προκειμένου να αντιμετωπίζονται οι καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης και οι αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις κατά τον ίδιο τρόπο. Τούτο πράγματι συμβαίνει όταν, ειδικότερα, οι οικείοι εθνικοί κανόνες «απέχουν μόλις ένα βήμα», από απόψεως *ratione materiae*, *ratione personae*, *ratione loci* ή *ratione temporis*, από το νομοθετικό πλαίσιο της Ένωσης στο οποίο παραπέμπουν.

65. Ορισμένα παραδείγματα από τη νομολογία βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση της παραπάνω έννοιας. Στην απόφαση Dzodzi, οι οικείοι κοινοτικοί και εθνικοί κανόνες αφορούσαν προφανώς το ίδιο αντικείμενο: την απόκτηση του δικαιώματος διαμονής για συζύγους το οποίο προβλεπόταν, αντιστοίχως, για πολίτες της Ένωσης και για Βέλγους υπηκόους. Το βελγικό δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η M. Dzodzi θα είχε το εν λόγω δικαίωμα, εφόσον ενέπιπτε *ratione personae* στο πεδίο εφαρμογής των οικείων κοινοτικών κανόνων⁵⁹. Στην απόφαση Leur-Bloem, ο Ολλανδός νομοθέτης, κατά τη μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη των διατάξεων της Ένωσης για την εφαρμοστέα φορολογία στις πράξεις συγχωνεύσεως, διασπάσεως, εισφοράς ενεργητικού και ανταλλαγής μετοχών όσον αφορά εταιρίες διαφορετικών κρατών μελών, διεύρυνε το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω κανόνων, ώστε να καταλαμβάνουν και τις πράξεις συγχωνεύσεως μεταξύ δύο ολλανδικών εταιριών⁶⁰. Στην απόφαση SGI και στην απόφαση Solar Electric Martinique, η γαλλική νομοθεσία είχε κατ' ουσίαν καταστήσει εφαρμοστέους τους κανόνες της Ένωσης περί ΦΠΑ σε υπερπόντια διαμερίσματα και εδάφη, παρά το γεγονός ότι αυτά αποκλείονταν ρητώς από το πεδίο εφαρμογής των οικείων οδηγιών της Ένωσης⁶¹. Στην απόφαση Euroramur, οι οικείοι ισπανικοί νόμοι είχαν διευρύνει το πεδίο εφαρμογής των κανόνων της Ένωσης σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων έναντι των καταναλωτών, ώστε να ρυθμίζουν και τις αθέμιτες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων⁶². Σε αρκετές υποθέσεις το Δικαστήριο απάντησε σε ερωτήματα που αφορούσαν την ορθή ερμηνεία του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι επίμαχες συμβάσεις και πρακτικές δεν έθιγαν τον ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς, αλλά συνιστούσαν ενδεχομένως παράβαση των εθνικών κανόνων περί ανταγωνισμού⁶³.

66. Ακόμη και σε πολλές περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο εκτίμησε ενδεχομένως με τρόπο ευρύ την ύπαρξη άμεσης και ανεπιφύλακτης παραπομπής –όπως στις αποφάσεις Fournier, Ostas celtnieks ή BIAO⁶⁴ – και πάλι με τους επίμαχους εθνικούς κανόνες είχε απλώς πραγματοποιηθεί διεύρυνση «κατά ένα βήμα» του πεδίου εφαρμογής των οικείων κανόνων του δικαίου της Ένωσης⁶⁵.

67. Εντούτοις, όσο περισσότερο απομακρύνεται η εθνική νομοθεσία από το πλαίσιο εντός του οποίου θεσπίστηκαν και εφαρμόζονται οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, τόσο πιο ισχνό καθίσταται το συμφέρον της Ένωσης (και του οικείου κράτους μέλους) για τη διασφάλιση της εννοιολογικής ομοιομορφίας και τόσο πιο αδύναμη είναι η βάση για τη θεμελίωση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο μπορεί ενδεχομένως να κάνει χρήση της αρμοδιότητάς του για να ερμηνεύσει κανόνα της Ένωσης περί της οδικής μεταφοράς χοίρων σε περίπτωση που κράτος μέλος

59 Απόφαση Dzodzi, σκέψεις 29 έως 43.

60 Απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, Leur-Bloem (C-28/95, EU:C:1997:369, σκέψεις 31 και 32).

61 Αντιστοίχως, αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 2017, Solar Electric Martinique (C-303/16, EU:C:2017:773, σκέψη 29), και της 27ης Ιουνίου 2018, SGI και Valérieane (C-459/17 και C-460/17, EU:C:2018:501, σκέψη 28).

62 Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2017, Euroramur Alimentación (C-295/16, EU:C:2017:782, σκέψη 31).

63 Βλ., μεταξύ άλλων, τη μνημονευόμενη νομολογία στην υποσημείωση 17 των παρούσων προτάσεων.

64 Αντιστοίχως, αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1992, Fournier (C-73/89, EU:C:1992:431, σκέψη 23) (ενσωμάτωση έννοιας που περιλαμβάνεται σε οδηγία της Ένωσης σχετικά με ασφάλιση της αστικής ευθύνης η οποία προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων σε συμφωνία που ρυθμίζει το ίδιο αντικείμενο) της 7ης Ιανουαρίου 2003, BIAO (C-306/99, EU:C:2003:3, σκέψεις 68 έως 77) (επέκταση λογιστικού κανόνα της Ένωσης σε ορισμένες καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οικείας οδηγίας της Ένωσης), και της 14ης Ιανουαρίου 2016, Ostas celtnieks (C-234/14, EU:C:2016:6, σκέψεις 17 έως 19) (επέκταση των κανόνων της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων σε σύμβαση η αγορά αξία της οποίας ήταν χαμηλότερη από το προβλεπόμενο στην οικεία οδηγία της Ένωσης κατώτατο όριο).

65 Βλ. όμως, επίσης, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψεις 85 έως 93), όπου το Δικαστήριο έκρινε εαυτό αρμόδιο να ερμηνεύσει τις διατάξεις της Ένωσης σχετικά με συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης παρά το γεγονός ότι οι διατάξεις αυτές δεν τύγχαναν εφαρμογής στην υπόθεση της κύριας δίκης *ratione temporis* και *ratione materiae*. Εντούτοις, είναι αναμφισβήτητο ότι αμφότερες οι ομάδες κανόνων τύγχαναν εφαρμογής σε παρόμοιες καταστάσεις, καθώς αφορούσαν το ίδιο αντικείμενο (συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης) και επιδίωκαν τον ίδιο σκοπό (την προστασία των καταναλωτών).

είχε επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του κανόνα ώστε να καταλαμβάνει την οδική μεταφορά προβάτων. Αλλά θα έκρινε το Δικαστήριο εαυτό αρμόδιο, παραπέμποντας στην απόφαση Dzodzi, και στην περίπτωση που κράτος μέλος είχε επεκτείνει τους εν λόγω κανόνες, ή ορισμένες μόνον διατάξεις των εν λόγω κανόνων επιλεκτικά, βάσει σαφούς και ανεπιφύλακτης παραπομπής, ώστε να καταλαμβάνουν τις διαστρικές μεταφορές ανθρώπων;

68. Προφανώς, τίποτα δεν εμποδίζει τις αρχές των κρατών μελών να αντλούν έμπνευση από υφιστάμενους κανόνες της Ένωσης και να δανείζονται τους κανόνες αυτούς –ή ορισμένες αρχές, έννοιες και όρους που χρησιμοποιούνται σε αυτούς– για τη ρύθμιση άλλων ζητημάτων. Ωστόσο, η δημιουργικότητα που επιδεικνύουν στο να «εμφυτεύουν» στους κανόνες της Ένωσης νέα στοιχεία δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια μια μη φυσιολογική και άνευ ορίων επέκταση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

69. Επομένως, η υποκείμενη λογική είναι λογική βημάτων. Κατά κανόνα, το να απομακρυνθεί κανείς από το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο της Ένωσης μόνον κατά ένα βήμα, διατηρώντας ωστόσο τη γενική λογική του εν λόγω πλαισίου, δεν δημιουργεί πρόβλημα. Ωστόσο, τα περισσότερα μικρά βήματα του εθνικού νομοθέτη μετατρέπονται ξαφνικά σε ένα μάλλον τεράστιο άλμα για το Δικαστήριο, το οποίο, κατ' ουσίαν, καλείται στη συνέχεια να αποφανθεί έμμεσα επί υποθέσεως, η οποία δεν έχει σχεδόν καμία σχέση με την αρχική πράξη του δικαίου της Ένωσης.

γ) Ενδιάμεσο συμπέρασμα

70. Εν ολίγοις, προκειμένου το Δικαστήριο να κρίνει εαυτό αρμόδιο σε υπόθεση στην οποία το επίμαχο δίκαιο της Ένωσης εφαρμόζεται ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου λόγω της διευρύνσεώς του στο εθνικό επίπεδο πέραν του αρχικώς προβλεφθέντος πεδίου εφαρμογής, πρέπει να πληρούνται τρεις προϋποθέσεις.

71. *Πρώτον*, το εθνικό δίκαιο πρέπει να περιέχει άμεση και ανεπιφύλακτη *παραπομπή* στη διάταξη του δικαίου της Ένωσης της οποίας ζητείται η ερμηνεία από το Δικαστήριο, παραπομπή η οποία όχι μόνον καθιστά την εν λόγω διάταξη του δικαίου της Ένωσης σαφώς εφαρμοστέα στην επίδικη υπόθεση, αλλά επιπλέον συνεπάγεται ότι η καθοδήγηση που θα παράσχει το Δικαστήριο θα δεσμεύει το εθνικό δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση.

72. *Δεύτερον*, οι κανόνες της Ένωσης στον οποίων τη διεύρυνση προβαίνει το εθνικό δίκαιο πρέπει να εξακολουθούν να εντάσσονται σε ένα συγκρίσιμο από λειτουργικής και νομικής απόψεως πλαίσιο, εντός του οποίου εξακολουθεί να υπάρχει συμφέρον για τη διατήρηση εννοιολογικής ομοιομορφίας και εντός του οποίου η ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης μπορεί ακόμη να παρέχει κάποια πρακτική συνδρομή στο αιτούν δικαστήριο.

73. *Τρίτον*, το αιτούν δικαστήριο, κατά την παράθεση των κρίσιμων διατάξεων του εθνικού δικαίου, οφείλει να εκθέτει με επαρκή σαφήνεια τους λόγους για τους οποίους οι δύο προαναφερθείσες απαιτήσεις πληρούνται στην εκάστοτε υπό κρίση υπόθεση.

74. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω θα εξετάσω κατά πόσον το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα στην υπό κρίση υπόθεση.

3. Η υπό κρίση υπόθεση

75. Πρώτον, ξεκινώντας με την τελευταία διαδικαστική προϋπόθεση, τα στοιχεία που απαιτούνται, προκειμένου το Δικαστήριο να αποφανθεί επί της αρμοδιότητάς του, εκτίθενται σαφώς στη διάταξη περί παραπομπής. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο παρέχει εξαντλητικές εξηγήσεις σχετικά με τους λόγους για τους οποίους, κατά τη γνώμη του, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο σύμφωνα με τη νομολογία Dzodzi. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να καταφύγει σε υποθέσεις όσον αφορά το εθνικό δίκαιο συναφώς.

76. Δεύτερον, δεν αμφισβητείται ότι το σχετικό εθνικό δίκαιο, ήτοι ο ΑΟ, περιέχει «άμεση και ανεπιφύλακτη» παραπομπή στις διατάξεις του κανονισμού 2016/679. Στα άρθρα 2a, 32b και 32e του ΑΟ γίνεται ρητή παραπομπή στις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού. Επιπλέον, το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ ορίζει ότι οι όροι «θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη αστικών αξιώσεων ή [...] άμυνα κατά αστικών αξιώσεων» πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679⁶⁶. Η πρόθεση ευθυγραμμίσεως των δύο ομάδων κανόνων προκύπτει επίσης από την αιτιολογική έκθεση του εν λόγω νόμου. Περαιτέρω, δεν αμφισβητείται ότι η απάντηση του Δικαστηρίου είναι δεσμευτική για το αιτούν δικαστήριο.

77. Τρίτον, αντιθέτως, διατηρώ σοβαρές αμφιβολίες ως προς το αν υφίσταται συμφέρον για διασφάλιση εννοιολογικής ομοιομορφίας. Συγκεκριμένα, φρονώ ότι οι επίμαχες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και οι εθνικές διατάξεις –εξεταζόμενες τόσο σε *μακροσκοπικό* (στο πλαίσιο της νομικής πράξεως στην οποία ανήκουν) όσο και σε *μικροσκοπικό* επίπεδο (εστιάζοντας αποκλειστικά στις συγκεκριμένες διατάξεις)– δεν επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό ούτε αφορούν το ίδιο αντικείμενο.

78. Κατ' αρχάς, δεν είναι αναγκαίο να επισημανθούν οι σημαντικές διαφορές, όσον αφορά το περιεχόμενο και τον σκοπό, μεταξύ των διαφορετικών νομοθετικών πλαισίων στα οποία εντάσσονται οι δύο διατάξεις. Το άρθρο 23, παράγραφος 1, αποτελεί διάταξη του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων: ενός συνόλου κανόνων που διέπουν την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην εσωτερική αγορά⁶⁷. Ο εν λόγω κανονισμός, κατά κύριο λόγο, θέτει τα όρια στη χρήση της επεξεργασίας δεδομένων προκειμένου να προστατευθούν τα θεμελιώδη δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων.

79. Αντιθέτως, το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, αποτελεί διάταξη του γερμανικού Φορολογικού Κώδικα, ο οποίος συνολικά αποτελεί μια εντελώς διαφορετική νομική πράξη. Οι διατάξεις που περιλαμβάνονται στην πράξη αυτή, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την επεξεργασία των δεδομένων, σκοπούν στην εξασφάλιση ενιαίας και νόμιμης φορολογήσεως καθώς και στη διασφάλιση των φορολογικών εσόδων.

80. Επιπλέον, οι δύο συγκεκριμένες διατάξεις, θεωρούμενες είτε από κοινού είτε χωριστά, διαφέρουν επίσης από απόψεως σκοπού και περιεχομένου.

81. Το άρθρο 23 του κανονισμού 2016/679 προβλέπει περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται στην Ένωση ή στα κράτη μέλη να εισαγάγουν περιορισμούς στα δικαιώματα που κανονικά παρέχονται στα υποκείμενα των δεδομένων, τα οποία διασφαλίζονται στο κεφάλαιο ΙΙΙ του κανονισμού 2016/679 (επί παραδείγματι, τα δικαιώματα προσβάσεως, διορθώσεως και διαγραφής), καθώς και στις αντίστοιχες

⁶⁶ Παρατίθεται αυτούσια στο σημείο 11 των παρουσών προτάσεων.

⁶⁷ Βλ., ιδίως, αιτιολογικές σκέψεις 2 και 4 καθώς και άρθρο 1 του κανονισμού 2016/679.

υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους υπευθύνους επεξεργασίας (όπως οι υποχρεώσεις ενημερώσεως). Στις περιπτώσεις που απαριθμούνται στο εν λόγω άρθρο (οι οποίες πρέπει να ερμηνεύονται περιοριστικά), ορισμένα δημόσια ή ιδιωτικά συμφέροντα μπορούν να περιορίζουν το θεμελιώδες δικαίωμα των προσώπων για προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁶⁸.

82. Αντιθέτως, το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ –το οποίο περιλαμβάνεται στο πρώτο μέρος, τέταρτο κεφάλαιο (με τίτλο «Προστασία δεδομένων και φορολογικό απόρρητο»), του ΑΟ– αποτελεί μέρος ενός συνόλου κανόνων που σκοπούν στη ρύθμιση των περιπτώσεων στις οποίες οι γερμανικές φορολογικές αρχές μπορούν (ή δεν μπορούν) να δημοσιοποιούν ή να κάνουν χρήση των στοιχείων των φορολογουμένων στα οποία αυτές έχουν αποκτήσει πρόσβαση στο πλαίσιο διαδικασιών σχετικών με τη φορολογία. Στο πλαίσιο αυτό, όπως επίσης προκύπτει από την υπό κρίση υπόθεση, οι εν λόγω κανόνες κατ' ουσίαν λειτουργούν ως περιορισμοί ή όρια στο δικαίωμα προσβάσεως του προσώπου σε πληροφορίες που διαθέτουν οι δημόσιες αρχές.

83. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ θεσπίστηκε για να αντιμετωπισθεί η μειονεκτική θέση στην οποία περιέρχονται οι φορολογικές αρχές στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας. Σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο η αίτηση πτωχευτικής ανακλήσεως που υποβάλλεται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας συνιστά αγωγή αστικού δικαίου η οποία ασκείται ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Ο γερμανικός Πτωχευτικός Κώδικας θέτει σε ισότιμη βάση τους πιστωτές ιδιωτικού δικαίου και τους πιστωτές δημοσίου δικαίου, πράγμα που σημαίνει ότι οι απαιτήσεις δημοσίου δικαίου, όπως οι φόροι και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, δεν ικανοποιούνται προνομιακά.

84. Εντούτοις, όπως επισημαίνει περαιτέρω το αιτούν δικαστήριο, πριν από τη θέσπιση του άρθρου 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, οι φορολογικές αρχές βρίσκονταν, στην πράξη, σε δυσμενέστερη θέση από οποιονδήποτε ιδιώτη πιστωτή. Πράγματι, χάρη σε μια ευνοϊκή για την πρόσβαση εθνική νομολογία σχετικά με τους κανόνες για την ελευθερία της πληροφόρησης και την πρόσβαση σε πληροφορίες, οι σύνδικοι πτωχεύσεως μπορούσαν να απαιτούν από τη φορολογική αρχή την παροχή προσβάσεως σε φορολογικά στοιχεία που αφορούν τον πτωχεύσαντα οφειλέτη. Τούτο παρείχε στους συνδίκους τη δυνατότητα να αποφασίζουν περί του αν θα ασκήσουν ή όχι αξιώσεις πτωχευτικής ανακλήσεως κατά των εν λόγω αρχών, έχοντας πλήρη γνώση της καταστάσεως. Η δυνατότητα αυτή δεν υφίσταται όσον αφορά τους ιδιώτες πιστωτές του πτωχεύσαντα οφειλέτη, δεδομένου ότι οι εν λόγω πιστωτές δεν υπόκεινται στη νομοθεσία περί ελευθερίας της πληροφόρησης.

85. Σε αυτό το πλαίσιο από απόψεως νομοθεσίας και πρακτικής, ο Γερμανός νομοθέτης θέσπισε το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, προκειμένου να αποτραπεί το ενδεχόμενο οι φορολογικές αρχές να βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με τους ιδιώτες πιστωτές στο πλαίσιο των πτωχευτικών διαδικασιών.

86. Κατά συνέπεια, οι σκοποί που επιτελούν οι δύο διατάξεις είναι επίσης διαφορετικοί: το άρθρο 23 του κανονισμού 2016/679 σκοπεί στην επίτευξη δίκαιης ισορροπίας μεταξύ, αφενός, του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσώπων τα οποία θίγονται από την επεξεργασία των δεδομένων (επί παραδείγματι, η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή) και, αφετέρου, της ανάγκης προστασίας άλλων έννομων συμφερόντων σε μια δημοκρατική κοινωνία (επί, παραδείγματι, της εθνικής ασφάλειας). Αντιθέτως, το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ σκοπεί στην αντιμετώπιση της υφιστάμενης ανισορροπίας όσον αφορά τις φορολογικές αρχές κατά την άσκηση αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας.

⁶⁸ Βλ. ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 4 και 73 του κανονισμού 2016/679. Γενικότερα, βλ. Feiler, L., Forgó, N., Weig, M., *The EU General Data Protection Regulation (GDPR) – A Commentary*, GLP, 2018, σ. 138 έως 140· Moore, D., «Comment to Article 23 – Restrictions», σε Kuner, C., Bygrave, L., Docksey, C., Drechsler, L. (επιμ.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR) – A Commentary*, Oxford University Press, 2020, σ. 543 έως 554, και Ehmann, E., Selmayr, M. (επιμ.), *Datenschutz-Grundverordnung. Kommentar*. 2η έκδ., C.H.Beck, 2018, σ. 467 έως 469.

87. Επιπλέον, για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, αντί να διευρύνει απλώς το αντικείμενο του άρθρου 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 ώστε να καταλαμβάνει ορισμένες «παραπλήσιες» καταστάσεις, «δανείζεται» μια διάταξη από τον εν λόγω κανονισμό και, μέσω μιας παράδοξης νομοθετικής παραπομπής, την εφαρμόζει σε μια αρκετά διαφορετική κατάσταση. Ωστόσο, η ανωτέρω νομοθετική κατασκευή είναι δυνατή για τον λόγο και μόνον ότι στο παρελθόν είχαν ήδη πραγματοποιηθεί, σε άλλα σημεία του εθνικού νομικού πλαισίου, πολλές άλλες διευρύνσεις του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 2016/679, τόσο *ratione materiae* όσο και *ratione personae*.

88. Πρώτον, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 εφαρμόζεται μόνον επί *φυσικών* προσώπων, ενώ το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ εφαρμόζεται επί όλων των *φυσικών* και *νομικών* προσώπων. Πράγματι, στην υπό κρίση υπόθεση, η πρόσβαση σε πληροφορίες ζητείται όσον αφορά τα φορολογικά στοιχεία ενός *νομικού* προσώπου. Τούτο προφανώς δεν αποτελεί απλή λεπτομέρεια: η εξισορρόπηση που προβλέπει το άρθρο 23, παράγραφος 1 δεν μπορεί να γίνεται με τον ίδιο τρόπο όσον αφορά τα δεδομένα που ανήκουν σε νομικό πρόσωπο, επί του οποίου ο κανονισμός 2016/679 δεν έχει καν εφαρμογή, και ως εκ τούτου δεν πραγματοποιούνται εκτιμήσεις εξισορροπητικού ή νομοθετικού χαρακτήρα όσον αφορά την εν λόγω κατάσταση. Το συμφέρον φυσικού προσώπου για την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ουδόλως δύναται να συγκριθεί με το συμφέρον ενός νομικού προσώπου το οποίο, ενδεχομένως, να πρέπει να προστατεύσει δεδομένα τα οποία αφορούν, επί παραδείγματι, την επιχειρηματική του δραστηριότητα, την οργάνωση ή τη φορολογική του κατάσταση.

89. Δεύτερον, όπως διευκρίνισε η Γερμανική Κυβέρνηση, ο σύνδικος της πτωχεύσεως αποτελεί, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, «τρίτο»⁶⁹ για τους σκοπούς της προσβάσεως σε δεδομένα του πτωχεύσαντος οφειλέτη. Κατά συνέπεια δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο σύνδικος της πτωχεύσεως ενεργεί βάσει δικαιωμάτων που του έχει μεταβιβάσει το υποκείμενο των δεδομένων (η εταιρία της οποίας ασκεί τη διαχείριση). Εντούτοις, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 αφορά δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων και υποχρεώσεις των υπευθύνων επεξεργασίας. Η εν λόγω διάταξη ουδόλως αφορά την πρόσβαση τρίτων σε πληροφορίες που κατέχουν οι δημόσιες αρχές.

90. Τρίτον, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679, σε αντίθεση με το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, δεν αφορά τους περιορισμούς σε αιτήματα προσβάσεως σε πληροφορίες που κατέχουν δημόσιες αρχές, βάσει κανόνων διαφάνειας και δημοσιότητας. Η διάταξη του δικαίου της Ένωσης προβλέπει τους επιτρεπτούς περιορισμούς των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων (συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος προσβάσεως), που επιδιώκουν την προστασία των δικαιωμάτων τους σεβασμού της ιδιωτικής ζωής έναντι των κατόχων των δεδομένων και των εκτελούντων την επεξεργασία αυτών (ανεξαρτήτως του ιδιωτικού ή δημόσιου χαρακτήρα τους).

91. Επομένως, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 αποτελεί διάταξη η οποία προβλέπει συγκεκριμένες εξαιρέσεις όσον αφορά ορισμένα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, οι οποίες απορρέουν από το σύστημα και τη λογική που διέπει τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων. Σκοπός του είναι η επίτευξη δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων των υποκειμένων, ήτοι φυσικών προσώπων, και ορισμένων ζωτικών δημόσιων και ιδιωτικών συμφερόντων.

⁶⁹ Για την έννοια αυτή στον κανονισμό 2016/679, βλ. άρθρο 4, στοιχείο 10.

92. Το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ συνιστά «μεταμόσχευση» της ως άνω διατάξεως με σκοπό την επίτευξη ορισμένης ισορροπίας εντός ενός εντελώς διαφορετικού νομοθετικού και πραγματικού πλαισίου. Κατ' ουσίαν, η εθνική διάταξη θέτει όρια στο ιδιαίτερος ευρύ πεδίο εφαρμογής των εθνικών κανόνων σχετικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες που έχουν στην κατοχή τους οι δημόσιες αρχές, τούτο δε στερώντας από ορισμένα (τρίτα) πρόσωπα τη δυνατότητα πρόσβασης σε φορολογικά στοιχεία, με σκοπό την εκ νέου επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των διαδικών στο πλαίσιο αιτήσεων ανακλήσεως που υποβάλλονται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας.

93. Κατά συνέπεια, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 και το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ αποτελούν μέρος διαφορετικών νομοθετικών κειμένων, επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και διέπονται από εντελώς διαφορετική λογική. Αδυνατώ να αντιληφθώ τον λόγο για τον οποίο υφίσταται οποιοδήποτε συμφέρον, εν πάση περιπτώσει από την πλευρά της Ένωσης και πιθανόν και από την πλευρά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, για τη διασφάλιση της υπάρξεως εννοιολογικής ομοιομορφίας μεταξύ των δύο αυτών διατάξεων.

94. Επ' αυτής της βάσεως, προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα.

95. Εντούτοις, δεδομένου ότι καθήκον μου είναι να παρέχω την (πλήρη) συνδρομή μου στο Δικαστήριο, θα εξετάσω εν συντομία την ουσία των προδικαστικών ερωτημάτων, υπό τη σημαντική επιφύλαξη ότι, όπως προκύπτει από το σύνολο των εκτιμήσεων που προηγήθηκαν, φρονώ ότι το Δικαστήριο δεν δύναται να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση για τους σκοπούς της εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς.

96. Για να χρησιμοποιήσω μια μεταφορά, είναι σαν να ερωτάται ένας διαιτητής αγώνων χόκεϊ επί πάγου αν η εξαίρεση στην απαγόρευση του «icing» εφαρμόζεται στην περίπτωση που και οι δύο ομάδες παίζουν με λιγότερους παίκτες αλλά μόνον ο ένας τερματοφύλακας εγκαταλείπει την εστία του και κινείται προς την κατεύθυνση του δίσκου, το δε ερώτημα υποβάλλεται από κάποιον που παίζει σκάκι στις κερκίδες του παγοδρομίου, προκειμένου αυτός να αποφασίσει αν θα κάνει ή όχι κίνηση ροκέ με τη βασίλισσά του. Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα θα είναι κατά πάσα πιθανότητα ότι οι κανόνες του χόκεϊ επί πάγου δεν απαγορεύουν την εν λόγω κίνηση, αλλά υποψιάζομαι ότι αυτό οφείλεται στο ότι, προφανώς, οι κανόνες αυτοί δεν έχουν καμία σχέση με τις απόπειρες του να κάνει κανείς ροκέ με τη βασίλισσα στο σκάκι.

Β. Επί της ουσίας των προδικαστικών ερωτημάτων

97. Με τα τρία ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν εθνική διάταξη –όπως το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ– η οποία περιορίζει το δικαίωμα προσβάσεως σε προσωπικά δεδομένα που κατέχουν οι φορολογικές αρχές, όταν τα εν λόγω δεδομένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την άσκηση αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως κατά των εν λόγω αρχών, είναι σύμφωνη με το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679.

98. Όπως προκύπτει από τις εκτιμήσεις που αναπτύχθηκαν ανωτέρω, η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα δεν μπορεί παρά να είναι καταφατική. Λόγω του διαφορετικού του περιεχομένου, πεδίου εφαρμογής και σκοπού που επιδιώκει, ο κανονισμός 2016/679 δεν έχει καμία σχέση με τη συγκεκριμένη νομοθετική επιλογή των γερμανικών αρχών να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής των εθνικών κανόνων σχετικά με την ελευθερία πληροφόρησης στο πλαίσιο των πτωχευτικών διαδικασιών προκειμένου να αποκατασταθεί εκ νέου η ισορροπία μεταξύ των ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου πιστωτών.

99. Εν πάση περιπτώσει, και παρά τη λογική δυσχέρεια που παρουσιάζει η «προσαρμογή» της επίμαχης διατάξεως του δικαίου της Ένωσης στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως, θα προσπαθήσω, στην ανάλυση που ακολουθεί, να την ερμηνεύσω ως εάν αυτή τύγχανε εφαρμογής σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

1. Επί του πρώτου ερωτήματος

100. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 επιτρέπει την εισαγωγή περιορισμών με σκοπό την προστασία του συμφέροντος των *δημοσίων αρχών*, εις βάρος της προστασίας των ιδιωτικών συμφερόντων των μερών.

101. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο εθνικός νομοθέτης θεωρεί προφανώς ότι υπάρχει η ως άνω δυνατότητα: Το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ παραπέμπει ρητώς στο άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679. Ωστόσο, το εν λόγω δικαστήριο σημειώνει ότι, σύμφωνα με μια μερίδα της θεωρίας, οι καταστάσεις που διαλαμβάνονται στα στοιχεία θ' και ι', του άρθρου 23, παράγραφος 1, επιτρέπουν περιορισμούς μόνο για την προστασία ενός ιδιωτικού συμφέροντος και ως εκ τούτου δεν μπορούν να «καταλαμβάνουν» την επιδίωξη ενός δημόσιου σκοπού.

102. Το οικείο ομόσπονδο κράτος, καθώς και η Γερμανική και η Τσεχική Κυβέρνηση φρονούν ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Όσον αφορά το (αφηρημένο) ζήτημα της ερμηνείας των στοιχείων θ' και ι', του άρθρου 23, παράγραφος 1, συμμερίζομαι την άποψή τους. Ούτε από το γράμμα ούτε από τον σκοπό που επιδιώκει το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 προκύπτει ότι η εν λόγω διάταξη δεν θα είχε εφαρμογή όσον αφορά τις *δημόσιες αρχές*.

103. Το στοιχείο ι' αφορά μόνον την «[εκτέλεση] αστικών αξιώσεων», χωρίς περιορισμό όσον αφορά τον ιδιωτικό ή τον δημόσιο χαρακτήρα των μερών της διαδικασίας. Κανένα στοιχείο του γράμματος του άρθρου 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 (ή της αιτιολογικής σκέψεως 73) δεν αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως αστικές αξιώσεις στις οποίες εμπλέκονται δημόσιες αρχές υπό την ιδιότητα είτε του ενάγοντος είτε του εναγομένου.

104. Επιπλέον, μολονότι οι αστικές αξιώσεις ασκούνται κατά κύριο λόγο μεταξύ ιδιωτών, που επιδιώκουν κάποιο ιδιωτικό συμφέρον, δεν βλέπω κανέναν εύλογο λόγο για τον οποίο ο νομοθέτης της Ένωσης θα είχε την πρόθεση να μεταχειρισθεί με διαφορετικό τρόπο τις αστικές δίκες στις οποίες μετέχουν ως διάδικοι οι δημόσιες αρχές. Ένας τέτοιος κανόνας, ο οποίος θα παρείχε σε ορισμένους ενάγοντες περισσότερα δικαιώματα απ' ό,τι σε άλλους θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, μάλλον παράδοξος.

105. Σκοπός του κανόνα που θεσπίζεται στο στοιχείο ι' είναι –υποθέτω– να παράσχει στον νομοθέτη της Ένωσης ή στον εθνικό νομοθέτη τη δυνατότητα να αποφασίσει ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας εκτελέσεως αξιώσεων του αστικού δικαίου, οι ειδικοί κανόνες για την προσκόμιση εγγράφων υπερσχύουν, σε περίπτωση συγκρούσεως, των γενικών κανόνων που απορρέουν από την προστασία δεδομένων. Πράγματι, οι περισσότερες έννομες τάξεις προβλέπουν ειδικά συστήματα κανόνων για την προσκόμιση εγγράφων στο πλαίσιο των ενδίκων διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών του αστικού δικαίου. Ωστόσο, τα συστήματα που ισχύουν στα κράτη μέλη διαφέρουν σημαντικά. Δεδομένης της σημασίας των εν λόγω συστημάτων, μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θα μπορούσε να αποφασίσει ότι η εφαρμογή τους δεν θα πρέπει να επηρεάζεται από τους κανόνες για την προστασία των δεδομένων. Λογικά αυτό θα πρέπει να ισχύει ανεξάρτητα από το αν οι διάδικοι υπάγονται στο ιδιωτικό ή στο δημόσιο δίκαιο, και ανεξάρτητα από το ιδιωτικό ή δημόσιο συμφέρον επί του οποίου βασίζεται η αγωγή ή η άμυνά τους.

106. Εντούτοις, η Επιτροπή υποστηρίζει την αντίθετη άποψη. Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 πραγματοποιεί μια βασική διάκριση μεταξύ των εξαιρέσεων που σκοπούν στη διασφάλιση *δημοσίων συμφερόντων*, οι οποίες διαλαμβάνονται στα στοιχεία α' έως η' και εκείνων που σκοπούν στη διασφάλιση *ιδιωτικών συμφερόντων*, οι οποίες διαλαμβάνονται στα στοιχεία θ' και ι' του εν λόγω άρθρου. Διευκρινίζει ότι το στοιχείο ι' δεν υπήρχε στην προϊσχύσασα της τρέχουσας διατάξεως (το άρθρο 13 της οδηγίας 95/46/EK⁷⁰) και ότι εισήχθη μόλις με τον ισχύοντα κανονισμό. Η Επιτροπή διατείνεται ότι, εφόσον προστέθηκε στο τέλος του καταλόγου και όχι στην αρχή του, το στοιχείο ι', όπως και το στοιχείο θ', πρέπει να σκοπεύει στη διασφάλιση ιδιωτικών συμφερόντων.

107. Η Επιτροπή προβάλλει περαιτέρω ότι με την προσθήκη του στοιχείου ι' επιδιώχθηκε η κωδικοποίηση των κρίσεων της αποφάσεως *Promusicae*⁷¹, με την οποία το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει *προφανές κενό* στις διατάξεις που αντιστοιχούσαν στο ισχύον άρθρο 23 όσον αφορά την ικανότητα των (ιδιωτών) διαδίκων να προβάλλουν τα δικαιώματά τους ενώπιον εθνικών δικαστηρίων. Κατά την άποψή της, η τροποποίηση είχε πολύ συγκεκριμένο και στενό περιεχόμενο.

108. Ωστόσο, δεν εντοπίζω κανένα στοιχείο, είτε στο κείμενο του κανονισμού 2016/679 είτε στις προπαρασκευαστικές εργασίες, που να στηρίζει την επιχειρηματολογία της Επιτροπής. Ιδίως όσον αφορά τις τελευταίες, μου προξενεί κατάπληξη το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε στο Δικαστήριο κανένα σχετικό έγγραφο, ούτε καν παρέπεμψε σε αυτές με τις παρατηρήσεις της.

109. Εν πάση περιπτώσει, από τις δημοσίως διαθέσιμες προπαρασκευαστικές εργασίες, προκύπτει ότι το στοιχείο ι' δεν υπήρχε στην πρόταση κανονισμού που υποβλήθηκε από την Επιτροπή το 2012⁷². Το στοιχείο αυτό εισήχθη στη συνέχεια από το Συμβούλιο⁷³. Εντούτοις, στα έγγραφα που είχα τη δυνατότητα να εξετάσω, δεν εντόπισα κάποιο ίχνος της προβαλλόμενης προθέσεως του νομοθέτη της Ένωσης να περιορίσει το αντικείμενο της εν λόγω τροποποίησης στην επιδίωξη αξιώσεων που ασκούνται από ιδιώτες⁷⁴. Επίσης, δεν εντοπίζω καμία συγκεκριμένη ένδειξη περί του ότι ο νομοθέτης της Ένωσης διαμόρφωσε τον κατάλογο των πιθανών περιορισμών σύμφωνα με τη διάκριση μεταξύ δημοσίου συμφέροντος και ιδιωτικού συμφέροντος που προτείνει η Επιτροπή.

110. Περαιτέρω δεν με πείθει το επιχείρημα ότι το πεδίο εφαρμογής του στοιχείου ι' πρέπει να είναι μάλλον περιορισμένο, στον βαθμό που ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε απλώς να δώσει συνέχεια στην απόφαση *Promusicae*.

111. Δεν αποκλείεται το στοιχείο ι' να οφείλει πράγματι την ύπαρξή του στην απόφαση *Promusicae*. Ωστόσο, δεν αντιλαμβάνομαι τον λόγο για τον οποίο, από τη στιγμή που το ζήτημα είχε ήδη «τεθεί» με την λόγω απόφαση, ο νομοθέτης θέλησε οπωσδήποτε να περιορίσει την τροποποίηση στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά της εν λόγω διαφοράς. Γιατί να περιοριστεί η τροποποίηση σε αστικές αξιώσεις που ασκούνται από *ιδιώτες* για την επιδίωξη *ιδιωτικού συμφέροντος*; Όπως διαλαμβάνεται στα σημεία 104 και 105 των παρουσών προτάσεων, ένας τέτοιος κανόνας δεν φαίνεται να είναι δικαιολογημένος.

⁷⁰ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 1995, L 281, σ. 31).

⁷¹ Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2008 (C-275/06, EU:C:2008:54, σκέψεις 51 έως 55).

⁷² Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων) COM(2012) 11 τελικό της 25ης Ιανουαρίου 2012 (σ. 54 και 55).

⁷³ Βλ., μεταξύ άλλων, έγγραφα του Συμβουλίου 9398/15 της 1ης Ιουνίου 2015 (σ. 145 και 146), καθώς και 9565/15 της 11ης Ιουνίου 2015 (σ. 107 και 108).

⁷⁴ Χωρίς να εξετάζεται το ευρύτερο δομικό ζήτημα σχετικά με τον βαθμό στον οποίο θα μπορούσε να ασκεί πράγματι επιρροή η εν λόγω προβαλλόμενη πρόθεση, εφόσον δεν αποτυπώνεται με κανέναν τρόπο ούτε στο κείμενο της νομικής πράξεως ούτε στις αιτιολογικές της σκέψεις – βλ. διεξοδική ανάλυση στις προτάσεις μου στην υπόθεση BV (C-129/19, EU:C:2020:375, σημεία 119 έως 123).

112. Κατά συνέπεια δεν βλέπω κανέναν λόγο να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 επιτρέπει την εισαγωγή περιορισμών μόνον όταν η εκτέλεση αστικών αξιώσεων επιδιώκεται από ιδιώτες.

2. Επί του δεύτερου ερωτήματος

113. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η έκφραση «εκτέλεση αστικών αξιώσεων» στο άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 καταλαμβάνει επίσης την *άμυνα* κατά αστικών αξιώσεων και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η ύπαρξη της αξιώσεως πρέπει να έχει ήδη αποδειχθεί.

114. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ κατ' ουσίαν θεσπίζει την αρχή κατά την οποία, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, οι υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών πρέπει να διέπονται αποκλειστικά από κανόνες του αστικού δικαίου. Εντούτοις, οι εν λόγω (εθνικοί) κανόνες προβλέπουν υποχρεώσεις προσκομίσεως στοιχείων μόνον όταν η αξίωση πτωχευτικής ανακλήσεως *έχει θεωρηθεί καταρχήν βάσιμη* και όταν η δίκη αφορά μόνον τον περαιτέρω *προσδιορισμό της φύσης και της έκτασης* της αξιώσεως. Επομένως, εωσότου θεωρηθεί βάσιμη η υποχρέωση αποκαταστάσεως, ο σύνδικος της πτωχεύσεως μπορεί να ζητήσει πληροφορίες μόνον από τον πτωχεύσαντα οφειλέτη.

115. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο όρος «Durchsetzung» που χρησιμοποιείται στην απόδοση στη γερμανική γλώσσα του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 ανάγεται παραδοσιακά στη σφαίρα επιρροής του δικαιούχου της αξιώσεως και χρησιμοποιείται πρωτίστως ως συνώνυμο για την εκπλήρωση ή εκτέλεση μιας αξιώσεως η οποία έχει ήδη κριθεί ως βάσιμη. Ο εν λόγω όρος είναι κατ' ουσίαν παρεμφερής με τους όρους «enforcement» της αποδόσεως στην αγγλική γλώσσα του κανονισμού και «exécution» της αποδόσεως στη γαλλική γλώσσα του κανονισμού. Επί της βάσεως αυτής, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η άμυνα κατά αστικών αξιώσεων μπορεί να συμπεριληφθεί στον όρο «εκτέλεση». Στο πλαίσιο αυτό, εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι άλλες διατάξεις του κανονισμού αναφέρονται στον όρο «θεμελίωση», «άσκηση» ή «υποστήριξη» νομικών αξιώσεων⁷⁵.

116. Αν η έκφραση «εκτέλεση αστικών αξιώσεων» περιλαμβάνει την *άμυνα* των φορολογικών αρχών κατά αστικών αξιώσεων, το γεγονός αυτό εγείρει το περαιτέρω ερώτημα –κατά το αιτούν δικαστήριο– αν οι αξιώσεις (εν προκειμένω, οι αξιώσεις πτωχευτικής ανακλήσεως) πρέπει να έχουν ήδη προβληθεί ή αν αρκεί να ζητηθούν οι πληροφορίες για την εξέταση του υποστατού των εν λόγω αξιώσεων. Πράγματι, το γράμμα του άρθρου 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ αναφέρεται στην άμυνα του νομικού προσώπου της φορολογικής αρχής «κατά αστικών αξιώσεων που προβάλλονται κατ' αυτού»⁷⁶. Τούτο σημαίνει ότι ο δικαιούχος της αξιώσεως έχει ήδη προβάλει αξίωση έναντι του αντιδίκου του και ότι η βασιμότητα της εν λόγω αξιώσεως έχει ήδη τεκμηριωθεί. Εντούτοις, είναι δυνατή και διαφορετική γραμματική ερμηνεία. Επιπλέον, αν ο εθνικός κανόνας απέκλειε το δικαίωμα προσβάσεως στα φορολογικά δεδομένα μόνο στο πλαίσιο των διαδικασιών εκτελέσεως, ο εν λόγω κανόνας θα ήταν σε μεγάλο βαθμό αλυσιτελής: ο σύνδικος της πτωχεύσεως θα είχε ήδη αποκτήσει τις αναγκαίες πληροφορίες. Ως εκ τούτου το αιτούν δικαστήριο κλίνει προς την ερμηνεία του άρθρου 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ υπό την έννοια ότι η έκφραση «που προβάλλονται» καλύπτει και αξιώσεις «που πρόκειται να προβληθούν» ή «πιθανές».

117. Επίσης, όσον αφορά το εν λόγω δεύτερο ερώτημα, συντάσσομαι με τις θέσεις που διατύπωσαν το οικείο ομόσπονδο κράτος, καθώς και η Γερμανική και η Τσεχική Κυβέρνηση.

⁷⁵ Άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο στ', άρθρο 17, παράγραφος 3, στοιχείο ε', άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και παράγραφος 2, άρθρο 21, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, καθώς και άρθρο 49, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679.

⁷⁶ Η υπογράμμιση δική μου.

118. Κατ' αρχάς, φρονώ ότι η *εκτέλεση* αστικών αξιώσεων προϋποθέτει κατ' ανάγκη εκτίμηση των επιχειρημάτων που προβάλλονται προς στήριξη του υποστατού της αξίωσης, καθώς και του επιχειρήματος προς στήριξη του ανυπόστατου της αξίωσης. Αντίθετη ερμηνεία θα αντέβαινε στην αρχή της ισότητας των όπλων. Πράγματι, θα διατάρασσε τη δικονομική ισορροπία μεταξύ των διαδίκων στις ένδικες διαδικασίες ευνοώντας τον δικαιούχο της αξίωσης. Κατά συνέπεια, η έννοια της «εκτελέσεως» πρέπει να περιλαμβάνει και την «άμυνα» κατά της αξίωσης που προβάλλει ο δικαιούχος.

119. Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν αναιρείται από το γεγονός ότι σε άλλες διατάξεις του εν λόγω κανονισμού γίνεται χρήση της εκφράσεως «τη θεμελίωση, την άσκηση ή την υποστήριξη» δικαιώματος ενώπιον των δικαστηρίων. Πρώτον, οι εν λόγω διατάξεις ενδέχεται να έχουν συνταχθεί από διαφορετικούς «συντάκτες» σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (όπως αναφέρθηκε, το στοιχείο ι' προστέθηκε από το Συμβούλιο σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο). Δεύτερον, οι εν λόγω άλλες διατάξεις δεν συμπεριλαμβάνουν τον όρο «εκτέλεση» και ως εκ τούτου δεν μπορούν να αποτελέσουν εύλογο μέτρο σύγκρισης.

120. Με την ίδια λογική, φρονώ επίσης ότι ο περιορισμός που προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση να πρόκειται για ήδη προβληθείσες αστικές αξιώσεις.

121. Ασφαλώς, ο όρος που χρησιμοποιείται στον κανονισμό, στις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις⁷⁷, μπορεί να ερμηνευθεί ως αναφερόμενος αποκλειστικά στο στάδιο της εκτελέσεως μιας ένδικης διαδικασίας: στο στάδιο στο οποίο επιτυγχάνεται η συμμόρφωση ενός των διαδίκων ενδεχομένως με καταναγκασμό. Εντούτοις, ο εν λόγω όρος μπορεί επίσης να νοηθεί υπό ευρύτερη έννοια, ως αναφερόμενος στην έναρξη μιας διαδικασίας με σκοπό την αναγνώριση και, κατ' επέκταση, την προστασία δικαιώματος.

122. Φρονώ ότι θα πρέπει να προτιμηθεί η τελευταία ερμηνεία. Δεν αντιλαμβάνομαι με ποια λογική ο νομοθέτης της Ένωσης επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν τα ειδικά συστήματά τους όσον αφορά την προσκόμιση των αποδεικτικών εγγράφων μόνο όσον αφορά ορισμένα είδη ή στάδια πολιτικής δίκης και όχι άλλα. Αν λόγοι αναγόμενοι στην προστασία της ακεραιότητας και του δικαίου χαρακτήρα των αστικών διαδικασιών επιτρέπουν στα κράτη μέλη την εισαγωγή περιορισμών στα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων (και στις υποχρεώσεις των υπευθύνων επεξεργασίας), οι εν λόγω κανόνες θα πρέπει να εφαρμόζονται, κατ' αρχήν, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας⁷⁸.

123. Η αντίθετη ερμηνεία φαίνεται επιπλέον αντιφατική: για ποιον λόγο να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να περιορίζουν την πρόσβαση κατά το τελικό στάδιο (ή το στάδιο της εκτέλεσης) της διαδικασίας αλλά όχι νωρίτερα; Όπως ορθά επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, ο σύνδικος της πτωχεύσεως θα είχε αποκτήσει τα στοιχεία που ζητούσε μέχρι τότε, και ο κανόνας περί περιορισμού της προσβάσεως θα καθίστατο κενός περιεχομένου.

124. Ως εκ τούτου καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η έκφραση «εκτέλεση αστικών αξιώσεων» στο άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2016/679 καταλαμβάνει και την άμυνα έναντι αστικών αξιώσεων και δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου η ύπαρξη της αξίωσης έχει ήδη αποδειχθεί.

⁷⁷ Η εν λόγω έκφραση είναι παρεμφερής, μεταξύ άλλων, με την τσεχική («vytáhání»), την ισπανική («ejecución»), τη φινλανδική («täytäntöönpano»), την ιταλική («esecuzione»), την πορτογαλική («execução») και τη σλοβακική («vytáhanie») γλωσσική απόδοση του κανονισμού.

⁷⁸ Βλ., κατ' αναλογία, την ευλόγως ευρύτερη λογική που υιοθέτησε το Δικαστήριο όσον αφορά την ερμηνεία της εκφράσεως «επιτρέπεται να δημοσιοποιηθούν στο πλαίσιο διαδικασιών του αστικού ή του εμπορικού δικαίου» όσον αφορά το αν οι εν λόγω διαδικασίες πρέπει όντως να είναι ήδη εκκρεμείς με την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, *Buccioni* (C-594/16, EU:C:2018:717, σκέψη 35).

3. Επί του τρίτου ερωτήματος

125. Τέλος, με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, η οποία περιορίζει το δικαίωμα προσβάσεως σε δεδομένα που κατέχουν οι φορολογικές αρχές, όταν τα εν λόγω δεδομένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την άσκηση αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως έναντι των εν λόγω αρχών στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας, είναι σύμφωνη με το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679.

126. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ δεν περιέχει παραπομπή στο στοιχείο ε', αλλά στο στοιχείο ι', του άρθρου 23, παράγραφος 1. Ωστόσο, το εν λόγω δικαστήριο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να μπορεί το στοιχείο ε' να χρησιμεύσει μολαταύτα ως βάση για την εθνική διάταξη. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι σκοποί που επιδιώκει το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ –ήτοι να τεθούν οι φορολογικές αρχές σε ισότιμη θέση με τους λοιπούς πιστωτές σε περίπτωση ασκήσεως αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως, προς διασφάλιση της ομοιόμορφης φορολογήσεως καθώς και των φορολογικών εσόδων– μπορεί να θεωρηθεί ως «σημαντικός στόχος γενικού δημόσιου συμφέροντος» υπό την έννοια του στοιχείου ε'. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης αν η επίμαχη εθνική διάταξη εμπίπτει στα «φορολογικά θέματα», κατά την έννοια του στοιχείου ε', στον βαθμό που το αντικείμενο της ενώπιόν του εκκρεμούς διαφοράς δεν διέπεται από το φορολογικό δίκαιο αλλά από το πτωχευτικό.

127. Στο πλαίσιο αυτό, αλλά με την επιφύλαξη που ήδη διατυπώθηκε ανωτέρω⁷⁹, συντάσσομαι και πάλι με την άποψη του οικείου ομόσπονδου κράτους και της Γερμανικής και της Τσεχικής Κυβέρνησης, ότι στο παρόν ερώτημα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

128. Το στοιχείο ε' του άρθρου 23, παράγραφος 1, προβλέπει περιορισμούς που αποσκοπούν στη διασφάλιση «άλλων σημαντικών στόχων γενικού δημόσιου συμφέροντος [...] κράτους μέλους, ιδίως σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών, δημοσιονομικών και φορολογικών θεμάτων»⁸⁰. Επομένως, από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να επιβάλλουν περιορισμούς σε ορισμένα δικαιώματα που παρέχει ο κανονισμός αυτός για την επιδίωξη οικονομικών συμφερόντων στο πλαίσιο φορολογικών θεμάτων.

129. Το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679 επαναλαμβάνει, κατ' ουσίαν, το γράμμα του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46⁸¹, ως προς το οποίο το Δικαστήριο έκρινε ότι «η οδηγία 95/46 προβλέπει ρητώς, για φορολογικούς σκοπούς, περιορισμό της προστασίας των δεδομένων την οποία η ίδια παρέχει»⁸².

130. Βεβαίως, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679 απαριθμεί ορισμένες εξαιρέσεις και, για τον λόγο αυτό, πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Ασφαλώς, αυτή είναι κατά κανόνα η ορθή προσέγγιση. Εντούτοις, το στοιχείο ε' δεν συνιστά αυτό καθαυτό περιορισμό αλλά απλώς την έκφραση ενός θεμιτού σκοπού. Η διατύπωση του εν λόγω θεμιτού σκοπού ενέχει εκ φύσεως κάποια αοριστία. Τούτο αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων από τα συμφέροντα που απαριθμούνται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 (ήτοι, της ασφάλειας του κράτους, της εθνικής άμυνας και της δημόσιας ασφάλειας). Τούτο διότι, προφανώς, η στενή ερμηνεία και η αυστηρή εφαρμογή των περιορισμών που προβλέπονται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, διασφαλίζεται με την απαίτηση να πληρούνται οι

⁷⁹ Σημεία 93 έως 95 των παρούσων προτάσεων.

⁸⁰ Η υπογράμμιση δική μου.

⁸¹ Σημείο 106 των παρούσων προτάσεων.

⁸² Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, σκέψη 42).

προϋποθέσεις που προβλέπονται στην εισαγωγική φράση της διατάξεως: ήτοι ότι οι περιορισμοί πρέπει i) να εισάγονται με νομοθετική διάταξη, ii) να μη θίγουν τον πυρήνα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, και iii) να συνιστούν αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

131. Κατά συνέπεια, η μοναδική προϋπόθεση που προβλέπει το στοιχείο ε' του άρθρου 23, παράγραφος 1, είναι το συμφέρον που σκοπεύει να προστατεύσει το κράτος μέλος να είναι «σημαντικό». Και πάλι, ο κανονισμός δεν παρέχει καμία ένδειξη ως προς το τι μπορεί (ή δεν μπορεί) να θεωρηθεί «σημαντικό».

132. Προσωπικά, εκλαμβάνω ως «σημαντικό» ό,τι είναι απλώς «άξιο προστασίας»: ένα συμφέρον το οποίο, στον βαθμό που επιτρέπει παρέκκλιση από κάποιες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, αναγνωρίζεται ως θεμιτό και στο πλαίσιο του νομικού συστήματος της Ένωσης. Επομένως, εφόσον το επιδιωκόμενο συμφέρον ευνοεί το γενικό σύνολο (στόχος *γενικού* δημόσιου συμφέροντος), και δεν αντιβαίνει προς οποιονδήποτε κανόνα ή αρχή του δικαίου της Ένωσης, ούτε είναι αδικαιολόγητο ή καταχρηστικό, τότε το εν λόγω συμφέρον σαφώς εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του στοιχείου ε'.

133. Κατόπιν των ανωτέρω, είναι αυτονόητο ότι ο σκοπός της εξασφάλισης ομοιόμορφης φορολογήσεως καθώς και αυτός της διασφάλισης φορολογικών εσόδων αναγνωρίζονται ως θεμιτοί σκοποί από την έννομη τάξη της Ένωσης⁸³. Εντούτοις, είναι δυνατόν ο συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ επιδιώκει τον εν λόγω σκοπό να βαίνει πέραν του «πλαισίου προστασίας» που παρέχει στα κράτη μέλη το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679;

134. Φρονώ πως όχι.

135. Δεν αντιλαμβάνομαι τον λόγο για τον οποίο το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679, θα πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, το οποίο σκοπεύει στο να τεθούν οι φορολογικές αρχές σε ισότιμη θέση με τους λοιπούς πιστωτές στο πλαίσιο αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως.

136. Πέραν του γεγονότος ότι, και πάλι, είναι μάλλον δύσκολο να συναχθεί οποιαδήποτε θέση από το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 επί του ζητήματος της ισότητας των πιστωτών δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, επισημαίνω ότι, σε πολλά άλλα κράτη μέλη, οι φορολογικές αρχές τυγχάνουν προνομιακής μεταχειρίσεως στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας. Επομένως δεν αποκλείεται ο Γερμανός νομοθέτης να προκρίνει την άποψη ότι, στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας, οι φορολογικές αρχές του εν λόγω κράτους μέλους πρέπει (αν μη τι άλλο) να μην τίθενται σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με τους ιδιώτες πιστωτές.

137. Ωστόσο, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η καθιέρωση ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ της φορολογικής αρχής και των πιστωτών ιδιωτικού δικαίου στο πλαίσιο αγωγών όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν συνιστά γενικό δημόσιο συμφέρον, αλλά συμφέρον του κράτους το οποίο δεν πρέπει να σταθμίζεται με το θεμελιώδες δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων να έχει πρόσβαση στα δεδομένα που το αφορούν. Επομένως, η Επιτροπή εκτιμά ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική διάταξη όπως εκείνη του άρθρου 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ.

⁸³ Πρβλ. αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2005, Marks & Spencer (C-446/03, EU:C:2005:763, σκέψη 51), καθώς και της 13ης Μαρτίου 2007, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation (C-524/04, EU:C:2007:161, σκέψη 68).

138. Ομολογώ ότι δεν δύναμαι να εντοπίσω τον λόγο της διακρίσεως μεταξύ «γενικών δημόσιων συμφερόντων» και «συμφερόντων του κράτους», καθώς και τα ακριβή όρια των δύο εννοιών. Ελλείψει σχετικής διευκρινίσεως εκ μέρους της Επιτροπής και καθώς δεν εντοπίζω κάποιο στοιχείο σχετικά με την παραπάνω διάκριση στο κείμενο του κανονισμού 2016/679, φρονώ ότι τα επιχειρήματα της Επιτροπής δεν είναι πειστικά.

139. Κατόπιν των ανωτέρω, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι εθνική ρύθμιση, όπως εκείνη του άρθρου 32c, παράγραφοι 1 και 2, του ΑΟ, η οποία περιορίζει το δικαίωμα προσβάσεως σε πληροφορίες που κατέχουν οι φορολογικές αρχές, όταν οι εν λόγω πληροφορίες μπορούν εν συνεχεία να χρησιμοποιηθούν για την άσκηση αξιώσεων πτωχευτικής ανακλήσεως έναντι των εν λόγω αρχών, δεν μπορεί να θεωρηθεί μη σύμφωνη με το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε' του κανονισμού 2016/679, τούτο δε κυρίως, διότι, στην πράξη, η τελευταία διάταξη ουδέν ορίζει σε σχέση με το συγκεκριμένο αυτό ζήτημα.

V. Πρόταση

140. Προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει εαυτό αναρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία).